

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés oldal
2. Gyód bemutatása	... oldal
3. Örökségünk	... oldal
4. Eltérő karakterű településrészek Gyódon	... oldal
<i>Óregfalu</i>	
<i>Újfalu</i>	
<i>Kiskertes területek</i>	
<i>Beépítésre nem szánt külterületek</i>	
5. Építészeti útmutató	... oldal
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Telepítés</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Kertek</i>	
<i>Erkélyek, tornácok</i>	
<i>Ajtók, ablakok</i>	
<i>Homlokzatképzés, anyaghasználat</i>	
<i>Részletek</i>	
<i>Ajánlások ökotudatos portához</i>	
<i>Utcák, terek, közterületek</i>	
6. Mai példák	... oldal
7. Kerülő példák	... oldal
8. Hirdetések, reklámtáblák	... oldal

BEVEZETÉS

1

(A POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ HELYE!)

A kedves olvasó által kézbe vett településképi arculati kézikönyv hiánypótló kiadványnak tekintem. Mi győdiak joggal vagyunk büszkék több száz éves településünk gazdag kulturális hagyományára és történelmi múltjára. Ugyanúgy büszkének kell lehetünk azonban a Győd több száz éves épített örökségére településképiére is. Ideje volt ezt a sokszínű településkaraktert egy önálló kiadvány formájában is dokumentálnunk a magunk és a külvilág számára. A kézikönyv azonban ennél továbbmegy; a település természeti és épített környezete által meghatározott településképi jellemzők bemutatásának és minőségi formálásának olyan új eszköze kíván lenni, mely a lakosság, az építetők és a települési döntéshozók tájékozódását is segíti tervezési, építési elképzeléseiknek megvalósítása során. Szemléletformáló kiadvány, mely eltérő karakterű településrészekre lebontott részletes építészeti útmutatójával nyújt támpontot új épület építése, átalakítása, színezése vagy akár kertészeti kialakítása során, úgy hogy az harmonikusan illeszkedjen a település épített környezetéhez. Az útmutató ajánlásokra és a kötelező - jellegű részekre bontható. Az ajánlások célja, hogy a település megőrizni kívánt karakteréhez méltó és ahhoz illeszkedő választási lehetőségeket mutassanak be természetesen a tervezés szabadságának korlátozása nélkül. A kézikönyv kötelező előírásai olyan alapvető követelményeket fogalmaznak meg, melyek mindenki számára kötelezőek és ezért a város Közgyűlése által meg - alkotott településképi rendeletben is rögzítésre kerülnek.

Tisztelt Olvasó!

A kézikönyv szándékunk szerint a településkép minőségi formálására vonatkozóan hathatós segítséget nyújt majd az értéket megőrizni szándékozó különböző mértékű építészeti beavatkozásokhoz legyen az akár egy mellék - épület építése, vagy egy új többszintes társasház beruházása.

Schmidt Ferenc József
polgármester

GYÓD BEMUTATÁSA

MEGKÖZELÍTÉS

Gyód község a megyeszékhely központjától 11 km távolságra dél-délnyugati irányban fekvő Keszűn keresztül megközelíthető zsáktelepülés, az út személygépkocsi-val 15 percet vesz csupán igénybe, Pécs megyeri lakótelepe pár perc alatt elérhető. A nagyváros közelsége meghatározó tényező volt és lesz is Gyód életében.

FÖLDRAJZI KÖRNYEZET

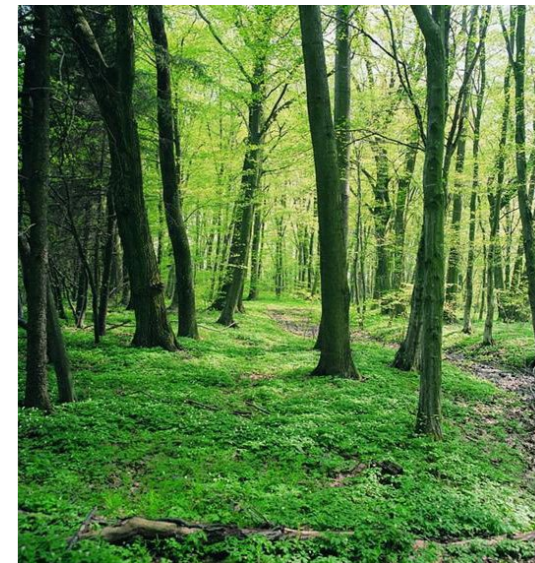
A település területe Dunántúli – Domság nagytáj, a Mecsek és Tolna-Baranyai Dombvidék középtáj, és ezen belül a Dél-Baranyai Domság kistáj részén található. A kistáj a Mecsek és a Villányi-hegység között elhelyezkedő, nagyobb részt ÉNy-i és DK-i irányú völgyközi hátkra tagolt eróziós-deráziós domság, amelyet agyagos-lössös lejtőüledék takar (130–250 mBf). Nagyobb részben dombvidéki, kisebb részben síkvidéki jellegű, közepesen tagolt felszínű.

Gyód a kistáj K-i felén helyezkedik el, nem messze attól a résztől, ahol a Pécsi-síkság betüremkedik a kistájba.

A kistáj éghajlata mérsékelt meleg, mérsékelt nedves. Az éves napsütés 2000 óra körül van, az évi középhőmérséklet 10,5 fok körüli. A csapadék évi összege 670 és 690 mm közötti. A leggyakoribb szélirány ÉNy-i.

A növényzet florisztikai szempontból a Pécsi flórajárásba tartozik. A kistáj eredeti potenciális erdőársulásai a gyertyános kocsányos tölgyesek, a gyöngyvirágos tölgyesek és a tölgy-kőris-szil ligeterdők.

A kistájon belül a barna erdőtalaj elterjedése az általános, de kisebb foltokban többféle talajtípus is előfordul, így az agyagbemosódásos barna erdőtalajok, mészlapedékes csernozjom, réti csernozjom talajok. Termékenységük általánosságban jónak mondható.

TELEPÜLÉSTÖRTÉNET

A település régóta lakott voltát bizonyítják az 1941-ben végzett régészeti ásatások során előkerült középmészkor- és későavarkori temetőrészletek.

Az első írásos emlékét jelentő 1511-es oklevél szerint tulajdonosa a szent Jánosról elnevezett pécsi társas káptalan volt. 173-ban Lipót császár április 19-én kelt okiratában megerősíti, illetve újraadományozza a pécsi papságnak a területet. A török hódoltság idején, hasonlóan sok baranyai településhez, elnéptelenedett és lakatlan puszta volt még a XVIII. század első felében is. Az egykori magyar lakosság helyére 1750-1760 körül a Felső-Rajna vidékéről, a Fekete Erdőből német telepesek érkeztek. 1767-ben a 23 család közül egy-két kivételtől eltekintve valamennyi lakos német nemzetiségűnek vallotta magát.

1792-ben a terület földesura a Czindery család volt. A lakosság lélekszáma ebben az időben már jelentősen megnövekedett (122 fő), kivétel nélkül római katolikus vallásúak voltak. Templomuk azonban nem volt, korábban a régi iskolában az egyik termet alakították át iskolakápolnává. 1838-ban elkezdődött az iskola építése, amely két részből állt, a mester lakásából és az iskolateremből. A 32 tanuló oktatása német nyelven folyt. 1888-ban újabb iskola építésébe fogtak. A tanítás nyelve a magyar volt. Napjainkban nagy gondot fordítanak a német nemzetiségi nyelv oktatására. 1996-ban 30 férőhelyes óvodát alakítottak ki.

A községre, közvetlen környezetére a mezőgazdasági termelés volt a jellemző, ezen belül a szántóföldi termelés és a környező dombokon kialakult hagyományos szőlőtermesztés. 1887-ben a jég tönkrevverte a szőlőt, ez az elemi csapás sok család megélhetését veszélyeztette.

1891-ben megalakul a tűzoltó egylet, a tűzkár elleni biztosítás igen elterjedt volt a faluban. 1911-ben Római Katolikus Olvasókör alakult 85 taggal, a népkönyvtár 100 kötetes.

A lakosság 95 %-a az 1960-as évekig német ajkú volt, a leszármazottaink ma is a településen élnek. A község régi német hagyományait a Német Kisebbségi Önkormányzat támogatásával ma is őrzik.

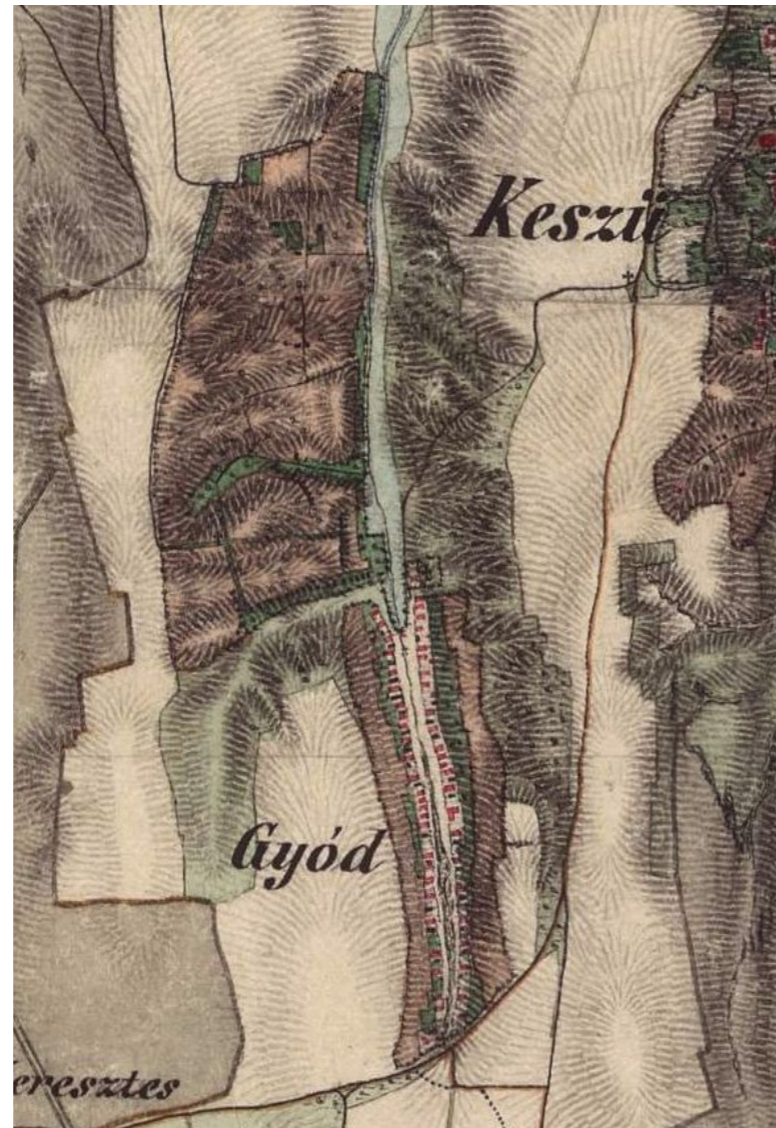
A szőlő termelése és a borkészítés régi hagyománya a községnek. Ennek bizonyítéka, hogy 1850-ben is már 1900 akó bort készítettek a településen.

[A FELTÉTELEZÉSEK SZERINT AZ ITT TALÁLHATÓ FÖLDRAJZI HELYEK TÖRTÉNELMI SZEMÉLYISÉGEKTŐL KAPTÁK NEVEIKET. A RUDOLF-HEGY NEVÉT A HAGYOMÁNY SZERINT FERENC JÓZSEF FIÁNAK, RUDOLF TRÓNÖRÖKÖSNÉK NEVÉBŐL EREDEZTETIK. A SZŐLŐHEGYEK A CZINDERY CSALÁD TAGJAI UTÁN A LÁSZLÓ-, THEKLA-, JULIANNA- ÉS MÁRIA-HEGY ELNEVEZÉST KAPTÁK.]

[A FALU NEVE A MAGYAR DIÓ FŐNÉV – D KÉPZŐS SZÁRMAZÉKA. ÉRTELME: DIÓFÁVAL BENŐTT HELY. A HELYIEK ÉS A KÖRNYÉKBELIEK TÖBBFÉLE VÁLTOZATBAN IS EMLÍTETTÉK A NEVÉT: JUD, JUDA, JID, JOÓD. OKLEVÉLBEN ELŐSZÖR 1511-BEN EMLÍTETTÉK MEG GYOD NÉVEN.]

A jelenlegi 491 fős lakosság korfája fiatalodást mutat, ennek oka a gyódi családok leszármazottainak visszaköltözése, illetve sok pécsi család kiköltözése a településre.

A település kulturális karakterét a német nemzetiségre jellemző erős civil társadalmi jelenlét határozza meg. A kis létszámú, lelkes község példamutatóan tevékeny, minden lehetőséget megragad a falu fejlesztésére, a fejlesztési források elnyerésére. A település különleges jellegzetessége, hogy a cigányságot is képes volt integrálni.

TELEPÜLÉSSZERKEZET

A településszerkezet a történeti térképek tanúsága szerint XIX. sz. közepére kialakult, és azután ez is rögzült a mai napig. Klasszikus település vagy intézményi központról nem beszélhetünk, ami a tempom hiányára vezethető vissza. Központi jelleg az iskolakápolna és az önkormányzat új épülete környezeténél érzékelhető.

Az utcaképet és egyben a település fő karakterét a dombtetőre kanyargó főutca menti változó vízhozamú vízfolyás vonalas eleme és az utcára merőleges teleormozatos hasonló tömegű épületek ritmikus ismétlődő sorozata képezi.

Eltérően más településektől a szerkezetében nem képez térszervező elemet templom vagy harangláb.

A település történetileg kialakult lakóterületén alapvetően a fésűs, déli oldalhatáron álló, az utcára merőleges, oldalhatárral párhuzamos, jellemzően 2-5 méter közötti változó méretű előkertes beépítés dominál. A gazdasági épületek alapvetően a lakóépület folytatásában épültek, sok helyen a lakóépülettel összeépülve. Ritkán megfigyelhető azonban egyes telkeken a gazdasági épület befordulása is (keresztcsűr). A gazdasági épület mögött a terepviszonyok függvényében különböző méretű veteményes vagy egyéb kert húzódik. A szélesebb telkeknél előfordul, hogy a lakóépülettel szemben a telekhatár mellett még egy „kisház” épült, amiben pl. nyári konyha, sütőház, istálló kapott helyet. A századforduló után épültek néhol a korábbi lakóépületek helyén oldalhatáron álló, de az utcáfronttal párhuzamos szárnyú lakóépületek (hajlított ház). Ezek a telekhasználatban változást vagy jelentős településkarakter módosítást nem okoztak, csak a kisházakkal együtt az utcaképet gazdagították.

[1828.

FOGLALKOZÁS SZERINTI MEGOSZLÁS:

JOBBAGY:-
SZOLGA: 1 FŐ
HÁZAS ZSELLÉR: 37 FŐ
SZOLGÁLÓ: 1 FŐ
HÁZATLAN ZSELLÉR: 5 FŐ
HÁZ: 40

1869.

A LAKOSSÁG LÉLEKSZÁMA: 306 FŐ
FOGLALKOZÁS SZERINTI MEGOSZLÁS:

TANÍTÓ: 1 FŐ
NAPSZÁMOS: 11 FŐ
TAKÁCS: 1 FŐ
BÁBA: 1 FŐ

ÉPÜLETEK SZERINTI MEGOSZLÁS:

KÖZÉPÜLET: 2
/ISKOLA, KÖZSÉGI HÁZ/
MAGÁNÉPÜLET: 56
KÖZ-ÉS LAKÓÉPÜLET: 1
BOLT: -
MÉSZÁROS: 1 FŐ
BIRTOKOS: 53 FŐ
CIPÉSZ: 1 FŐ
ÉVES SZOLGA: 33
KŐMŰVES: 4 FŐ]

ÉPÜLETÁLLOMÁNY

Győdon a fennmaradt legkorábbi lakóépületek a XIX. század elején épült tornác nélküli szegényparaszti porták. A nagy számban látható tornácos lakóházak későbbi keltezésűek. A hagyományos épített értékek kapcsán meg kell említenünk a téglá architektúrájú gazdasági épületeket, melyek egy része eredeti állapotában maradt fent.

A XX. század második felében épült épületek kapcsán megállapíthatjuk, hogy a település karakterét nem befolyásolták negatívan. Ez annak is köszönhető, hogy egy önálló új utcában, az Ifjúság utcában koncentráltak.

A történeti településrészekben korábban nem épült középület. Az önkormányzat hagyományos építészeti elemeket felvonultató épülete az Ifjúság és Fő utca sarkán került kialakításra.

TÁJKÉPI ADOTTSÁGOK

A település völgyekkel tagolt lankás dombvidéken található, a beépített rész egy szélestalpú völgyben húzódik. A külterületre a heterogén tájhasználat a jellemző; a legnagyobb részarányt a nagy táblás mezőgazdasági termelés jellemzi, de szükséges megemlíteni a környező dombokon, a lakóterületek felett folytatott hagyományos kertművelést és szőlőtermesztést is. Major-központok és egyéb mezőgazdasági épületek nem jelennek meg a külterületeken. Az idők folyamán a gazdálkodás miatt csökkenő erdőfelületek foltszerűen völgytalpakon a vízfolyást követve és völgyoldalakon jellemzőek.

A község településszerkezete a történetileg kialakult út- és tulajdonviszonyok szerint változott. Győd a földfelszín morfológiai jellege miatt alapvetően egy utcás völgyfalú, melyet délen egy új merőleges utca zár le, ezzel a fő úthálózat T alakot vesz fel. A főutca a patakmederrel párhuzamosan alakult ki több helyen a meder mindkét partján. A főutcára fűződtek fel a 16-30 m széles és 100-160 méter hosszú szalagtelkek. A szalagtelkektől eltérő telekalakulat történetileg csak a településközpont környékén alakult ki. A telkeket hátról szinte kivétel nélkül egy, a településkaraktert szintén meghatározó, összefüggő löszfal zárja, aminek falába, ahol lehetséges, pincéket, tároló helyeket

váltak, felszínén jellemzően kertművelés folyik. A telkek között több helyen a szőlőkbe vezető dűlőutak indulnak. Kiterjedt zártkerti részek veszik körül a községet. A szőlőhegyi területeken változatos telekalakulatok vannak, de mindegyikre jellemző a kis telekméret és a laza beépítés. A szőlőtermesztés a területek egy részén megszűnt, a dűlőutak sok helyen a környező terepbe mélyültek, de nagy részük jól járható. Rendkívül jó vizuális táji adottságokkal rendelkezők ezek a területrészek, a változatos terepfelszín miatt ugyanis rendkívül jók a kilátási viszonyok. Ennél fogva ezek a zártkerti területek igen jelentős rekreációs értékeket hordoznak magukban.

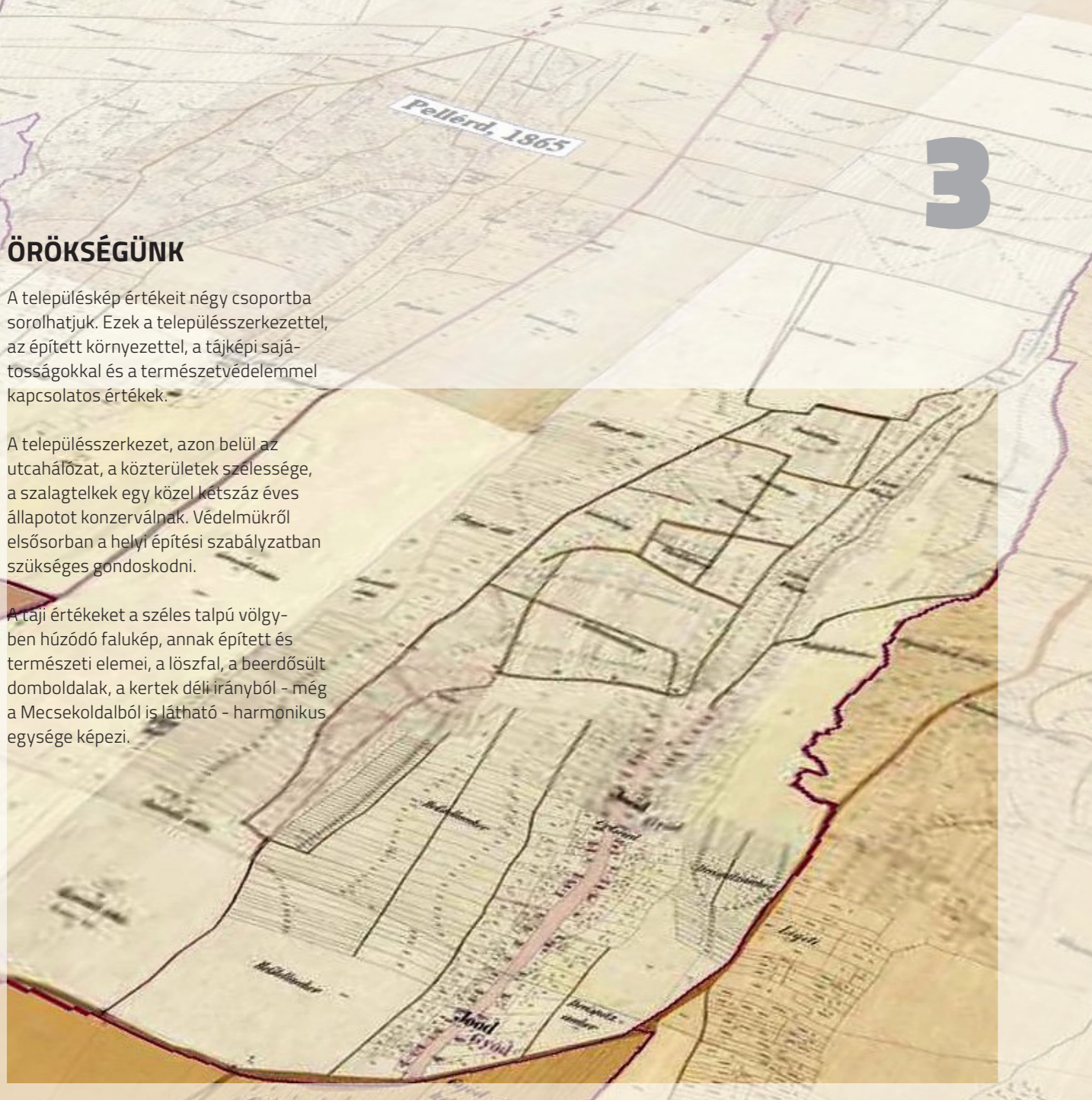
3

ÖRÖKSÉGÜNK

A településkép értékeit négy csoportba sorolhatjuk. Ezek a településszerkezettel, az épített környezettel, a tájképi sajátosságokkal és a természetvédelemmel kapcsolatos értékek.

A településszerkezet, azon belül az utcahálózat, a közterületek szélessége, a szalagtelkek egy közel kétszáz éves állapotot konzerválnak. Védelmükről elsősorban a helyi építési szabályzatban szükséges gondoskodni.

A táji értékeket a széles talpú völgyben húzódó falukép, annak épített és természeti elemei, a löszfal, a beerdősült domboldalak, a kertek déli irányból - még a Mecsekoldalból is látható - harmonikus egysége képezi.

A hagyományos lakóépületek egyszerű, arányos tömegűek és földszintesek. Homlokzataik szélessége az egyszerűbb parasztházak esetében 6-8 m körüli. A parasztházak párkánymagassága sík terepen nem haladja meg a 4 m-t, ahogy azt a Fő utca 115. számú hagyományos tömegű, falazott tornácos lakóházán is láthatjuk. Az eredeti utcafronti nyílásrendjének helyreállítása tovább növelné az épület értékét.

A dombhát felőli beépítés példája a Fő utca 50. szám alatti lakóház, ahol a terepviszonyok miatt az épület közel 1-1,5 m magas lábazattal érkezik az utcára. A történetileg kialakult oldalhátáron álló lakóépületek jellemzően az utcára merőleges, 40-45 fok hajlásszögű szimmetrikus nyeregtetővel fedettek. Oromfalas kialakítás esetén a tető túlnyúlása legfeljebb egy cserépnny. A gazdasági épületek tetőszerkezete is hasonló jellegű kontyolás nélküli nyeregtető.

A hagyományos népi épületek alaprajzi elrendezése egy helyiségsoros jellegű, melyekre a nyitott oszlop nélküli, illetve a falazott tornác a jellemző. Utóbbira példa a Fő utca 44. alatti parasztház eredeti nyílásrenddel. Ezek az épületek az udvarról nyíló bejáraton keresztül közelíthetők meg.

Győd városias jellegű polgárházai a századfordulón épültek. Alaprajza egy-két traktusos, a bejárat az épületek oldalán ill. az udvar felől nyílik és erre néz a konyha is. Az utcafrontra általában 2-3 szoba került. Szélességük nem haladja meg a 9 m-t. A későbbi polgárházak kis térdfallal készültek, magasabbak, így utcai párkánymagasságuk elérheti a 4,5-5,5 m-t, ahogy ezt a jól karbantartott, eklektikus jellegű, a tagolás által 3 tengelyes homlokzatú, Fő utca 107. sz. alatti épületen is látjuk. Ezekre az utcával párhuzamosan később épült házakra jellemző az utcafronton kis térdfallal megemelt nyeregtető.

A gazdasági épületek is egyszerű tömegűek, nyeregtetősek. A párkány- és gerincmagasságuk eléri a lakóépületekét, sőt helyenként meg is haladja azt. Az utcafrontra kiépült nyárikonyhák, gazdasági épületek szélessége 2-4 m, nem haladja meg a lakóépületekét. Egy jó arányú kinyúló ereszes példát láthatunk a képen (Fő u 57.).

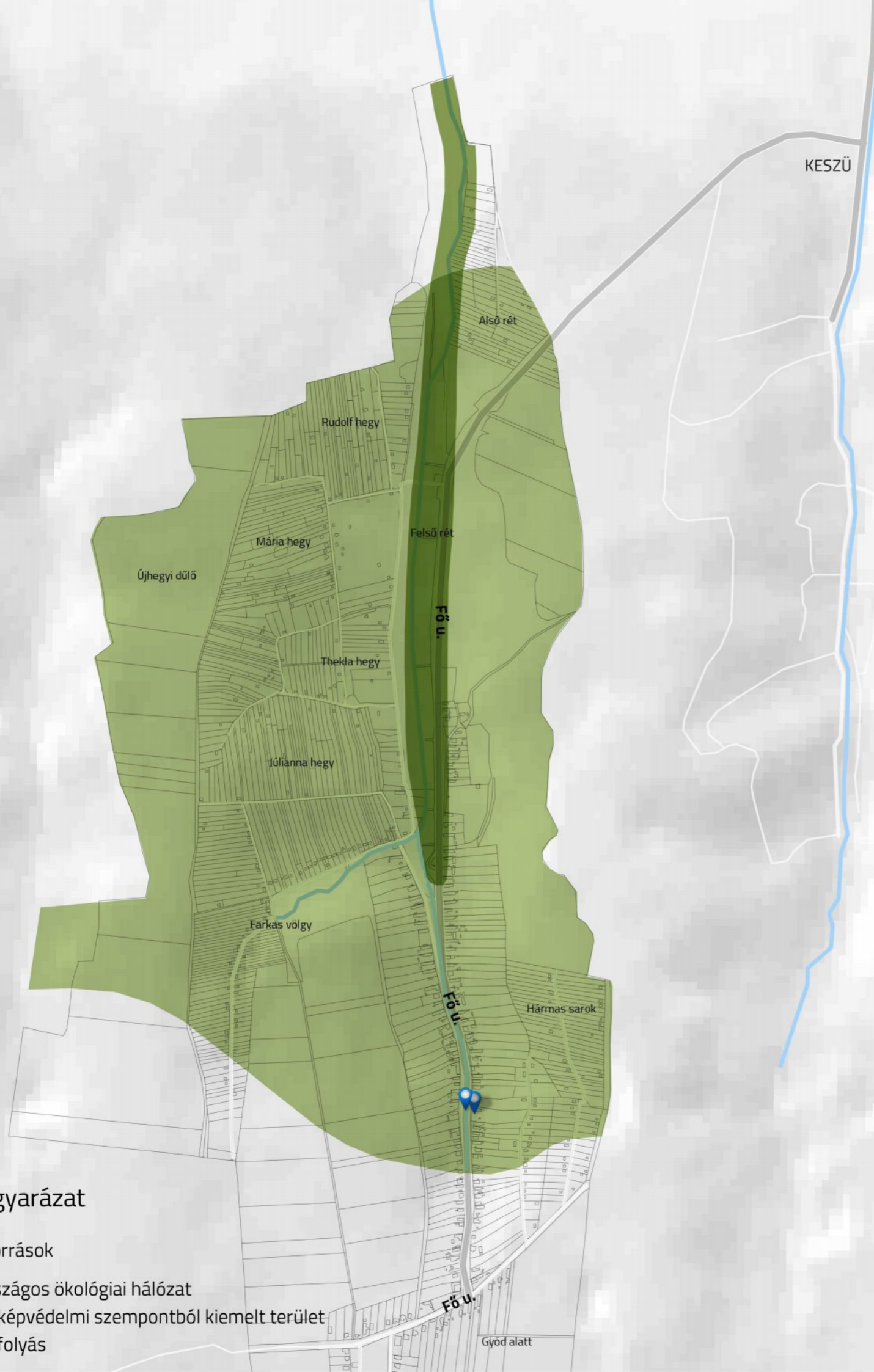

A szőlőhegyen a présházak nagyrészt egyszerű, egyterű épületek. Többségük merőleges telepítésű, de találunk párhuzamos rendszerű épületeket is. Hasonlóan a lakóterületekhez szerencsére a szőlőhegy eredeti jellege sem változott meg az elmúlt időszakban. Sajátos és értékes építészeti karaktereit a későbbiekben mutatjuk be.

A vezetékves víz bevezetésével inkább látványelemként szolgálnak a kerekcsutak, kútházak, sok helyütt felújításra kerültek, de sajnos vannak elhanyagolt műtárgyak is.

A település határában a dűlőutak elágazásánál út menti keresztet állnak. A szobrok nagy része homokkőből készült, egy részük felújításra szorul.

A mellékelt térkép az Országos Területrendezési Terv alapján a települést érintő országos ökológiai hálózat és tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területeket ábrázolja. Ezek a természetvédelmi szempontú kijelölések alatt álló területek jelen természeti állapotukban településképi szempontból a település jellegzetes és értékes részét, a településkarakter meghatározó, védendő elemeit képviselik Gyódon.

A kézikönyv szükségesnek tartja ezen értékek megtartását, javítását, minőségének megővését, az értékes kilátás- és rálátásvédelem megvalósítását.

A Gyódi vízfolyás déli szakaszának két partja mentén alakultak ki kisebb-nagyobb foltokban vizenyős területek, melyek az év különböző időszakában, a talajvíz magasságától függően alacsonyabb-magasabb talajvízszintet mutatnak. Ezek a mélyebb fekvésű, jobb vízellátású területeken található rét- és legelőterületek ökológiai értékek tekintetében is igen jelentős és értékes elemei a tájnak. A táj ökológiai potenciálja szempontjából ezeknek a területeknek a jelenlegi művelési ágban való megőrzése, és szakszerű fenntartása igen fontos, ezért itt épület nem helyezhető el, az országos ökológiai hálózat helyi részét képezik.

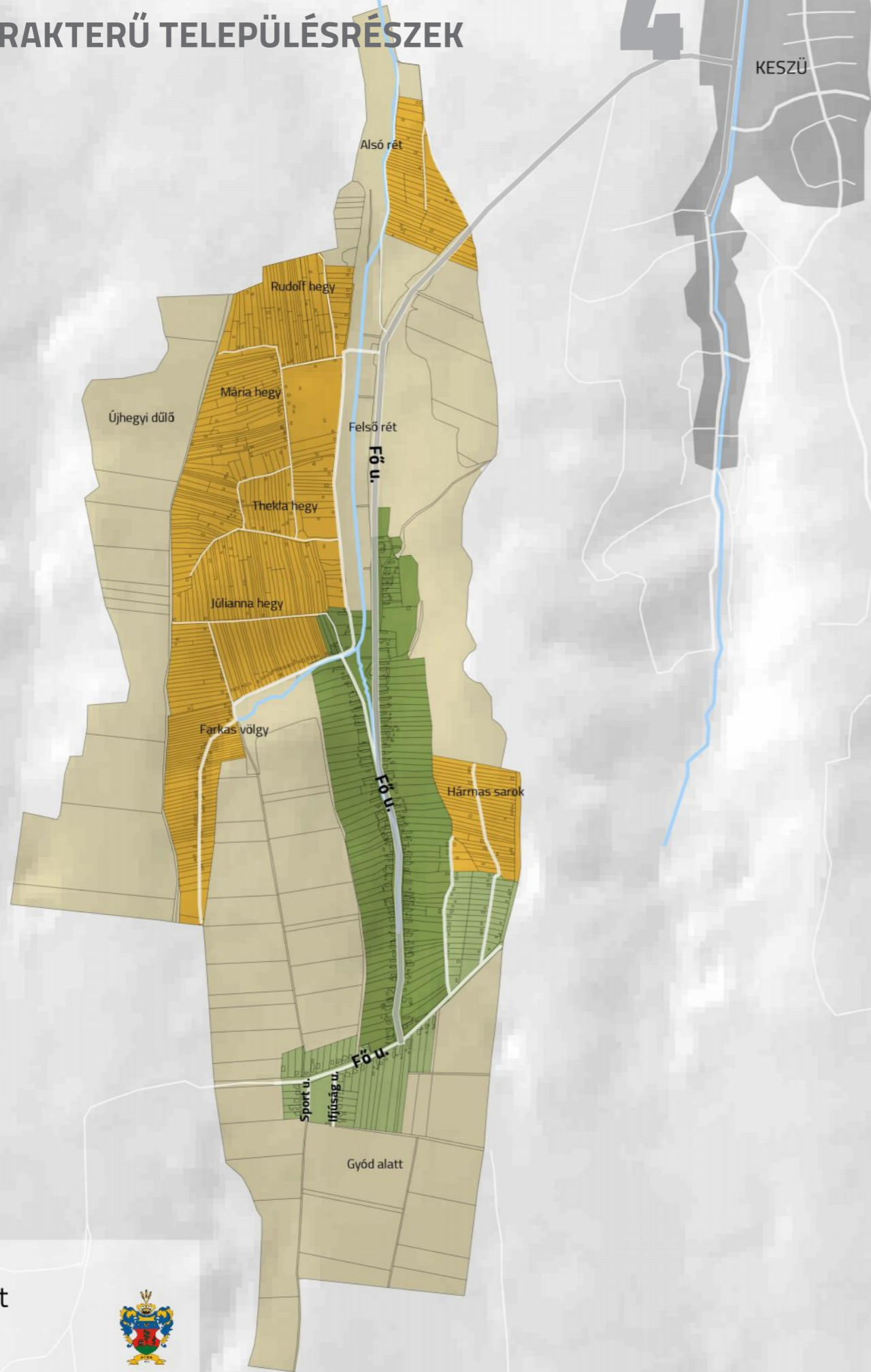
[ORSZÁGOS ÖKOLÓGIAI HÁLÓZAT: ORSZÁGOS TERÜLETRENDEZÉSI TERVBEN MEGÁLLAPÍTOTT ÖVEZET, AMELYBE AZ ORSZÁGOS JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETES ÉS TERMÉSZETKÖZELI TERÜLETEK, VALAMINT AZ AZOK KÖZÖTT KAPCSOLATOT TEREMTŐ ÖKOLÓGIAI FOLYOSÓK EGYSÉGES, ÖSSZEFÜGGŐ RENDSZERE TARTOZIK, ÉS AMELYNEK RÉSZEI A MAGTERÜLETEK, AZ ÖKOLÓGIAI FOLYOSÓK ÉS A PUFFERTERÜLETEK,]

[TÁJKÉPVÉDELMI SZEMPONTBÓL KIEMELTEN KEZELENDŐ TERÜLET: ORSZÁGOS TERÜLETRENDEZÉSI TERVBEN MEGÁLLAPÍTOTT, KIEMELT TÉRSÉGI ÉS MEGYEI TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKBEN ALKALMAZOTT ÖVEZET, AMELYBE A TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK, RENDSZEREK, VALAMINT AZ EMBERI TEVÉKENYSÉG KÖLCSÖNHATÁSA, VÁLTOZÁSA KÖVETKEZTÉBEN KIALAKULT OLYAN TERÜLETEK TARTOZNAK, AMELYEK A TÁJ LÁTVÁNYA SZEMPONTJÁBÓL SAJÁTOS ÉS MEGKÜLÖNBÖZTETETT FONTOSSÁGÚ, MEGŐRZÉSRE ÉRDEMES ESZTÉTIKAI JELLEMZŐKKEL BIRNAK,]

Jelmagyarázat

- Források
- Országos ökológiai hálózat
- Tájképvédelmi szempontból kiemelt terület
- Vízfolyás

Jelmagyarázat

- Ófalu
- Újfalu
- Kiskert területek
- Beépítésre nem szánt területek

ÓFALU

A települést észak-déli irányban szeli át a Gyódi vízfolyás széles völgye. Ez a település legrégebben lakott elnyúló területe a Fő utca. Keletről és nyugatról a határoló löszfal felett mezőgazdasági jellegű területek övezik. Alsóbb harmadában a keleti kertés területek, a déli dombtetőn az új beépítésű részek és a Hármás sarok kertés területek útjai csatlakoznak be.

Egyedi karakterét a szalagtelkes telekstruktúrája, telekhasználata, hagyományos épületének tömege, megjelenése és telepítése jelenti. Az egykori utcakép napjainkra módosult, de még mindig a régi épületek adta utcakép adja a meghatározó karaktert.

A beépítési módra az északi oldalhatáron álló utcával merőleges, ritkán arra befordított hajlított házas telepítés a jellemző. A beépítések többsége keskeny előkertes, de helyenként ezek elhagyásával utcavonalassá válik a telepítés. Az utca ritmusát a hasonló tömegű, egymástól 10-15 méterre, az utcára merőlegesen telepített épületeknek dombra enyhe ívben felkúszó „házsora” adja. A déli lejtés az utcáról gyönyörű panorámát biztosít a megyeszékhely nyugati városrészeire.

A régi egyszintes épületállomány mellett a sátoztetős és a 80-as évekre jellemző nagyobb alapterületű többszintes épületek kis hányadát adják az épületállománynak.

A tetőidom utcára merőleges szimmetrikus nyeregtető, csak néhány épületen találkozunk az utca felől megjelenő csonkakonttlyal vagy teljes konttlyal.

A történetileg kialakult hagyományos lakóépületek eredeti utcai nyílásrendje szerint a szobából az utcára két kis ablak néz. Azonban több helyen az átalakítások során a nyílások elvesztették eredeti arányukat, többnyire az utcafrontra csak egy hármásablak került. A falazott pilléres tornác általánosan jellemző. Az udvari ablakok hagyományosan az utcai nyílásrendet követték, ez több épületen még ma is megfigyelhető. Néhol a tornácok beépítésével az udvar felé szélesebb ablakok kerültek. Az épületek egy bejáratúak, a feltárás alapvetően az udvar felől történik. Több épületen jellemző az utcai bejárat is.

Az épületek eredetileg fehér meszeléssel, tagozatokkal készültek, azonban a homlokzatokat több helyen a felújítások során kőporos színezett vakolattal látták el, ami idegen az épületektől.

A hagyományos lakó- és gazdasági épületek lábazati anyaga többnyire a településhez közeli bányákból származó terméskő, mely a lakóházak esetén nagyrészt vakolásra került, de a gazdasági épületeket nyers formában díszítették.

A településen a tornácok kialakítása szerint többféle épülettípus figyelhető meg.

1. Oszlop nélküli, kis kiülési tornáccal épült egyszerű házak.
2. Falazott téglapillérekkel, de egyenes gerenda záródású tornácós házak.
3. Falazott téglapillérekkel, egyenes gerenda záródással, de tömör mellvédésű házak.
4. Falazott téglapillérekkel és tagozott félköríves záródású, tömör mellvédésű tornácós épületek.

A polgárházak az utcafronttal párhuzamos homlokzatúak. Az épületek nem foglalják el a teljes telekszélességet, az utcai homlokzaton így - többnyire a két szobán - a szimmetrikus, szobánkénti ablakosztás jelenik meg. A homlokzatot függőleges irányban lizénák tagolják, az ablakokat egyszerűbb esetben falsávkeretezések, díszesebb épületeknél vakolatból képzett könyöklők, illetve erősen tagolt eklektikus szemöldökök hangsúlyozzák.

A parasztházak nyílászárói fa szerkezetűek és zsalugáterekkel készültek, melyek egy része maradt csak meg a mai napig. A nyílászárók a fal külső síkján helyezkednek el. Az ablakok kapcsolt gerébtokosak két nyíló szárnyal, szárnyanként három osztással. Megjelennek a „T” alakban három felé osztott ablakok is, alul két nyíló szárnyal. Az épületfelújításoknál az udvari homlokzaton jellemző az épületektől idegen szélesebb, néhol három osztatú ablak. Napjainkban árnyékolószerkezetként több helyen megjelent a redőny.

A hagyományos utcai kerítésre jellemző a téglalábazat, és a mezőket általában téglapillérek tagolják. A mezők és a kapuk lécből, illetve a századforduló környékén kovácsoltvasból készültek. A megmaradt kovácsoltvas kerítések a települések díszét jelentik, de sajnálatosan egyre kevesebb van belőlük. Védelmük feltétlenül szükséges.

Több helyen megjelenik a tömör kerítés is. Néhol a sík területeken fellelhető a lábazat nélküli léckerítés. Mára a hagyományos anyagokból készült kerítéseket több helyen felváltotta a hegesztett idomacél kerítés.

ÚJFALU

Gyód beépített területei a településmagtól déli irányban bővültek a XX. század második felétől. Az Ifjúság, Sport, Felső és Mezőszél utcák egykor beépítetlen mezőgazdasági térsége mára kertvárosias jellegű, laza beépítésű településrészé nőtte ki magát.

A kelet-nyugati kiterjedésű, a falu legmagasabb pontján lévő, síkvidéki jellegű terület egységre a nagyobb, szalagtelkek osztásából eredő szabályos, rövid mélységű telekosztás jellemző, széles közterületekkel.

Az utcakép nagy részben a 80-as, 90-es évek re és napjainkra jellemző nagy alapterületű, esetenként több szintes, és újabban mediterrán jellegű kertvárosias családi házakból áll össze. A déli mezőgazdasági tájra nyíló utcakép az Ófaluhoz képest kevésbé egységes, és építészeti karaktere sem olyan erős.

A kertvárosias területen a tetőformák is változatos képet adnak; találkozunk az utcára oromzattal kifutó különböző hajlásszögű nyeregtetővel, fióktetővel, sátoztetővel, és az újabb stílusú épületeknél az összetett alacsony hajlásszögű tetőidomra is van példa.

A településrészen változó, az újabb épületeknél 4-5 méteres előkertek húzódnak az épületek előtt, ahová örökzöldek, fák vagy egyéb dísznövények kerültek ültetésre, vagy egyszerűen füvesítették. A kerítések nem egységes jellegűek. Találkozunk áttört, fa vagy fém anyagú megoldásokkal, de láthatunk példát sövény és kovácsoltvas kerítésekre is. A településrészen a rendezett és gondozott telken belüli és kívüli zöldfelületek jellemzőek.

Több épületnél látunk építészeti utalásokat a falu hagyományos építészeti világára anyaghasználat, tömeg, homlokzati arány színezés tekintetében. Ezek az épületek jelölhetik ki a követendő irányt a jelenleg heterogén megjelenésű Újfaluban.

KISKERT TERÜLETEK

Gyód külterületére a kiterjedt, intenzív kertgazdálkodás a jellemző, ami a hagyományos szőlőtermesztésre is visszavezethető. A változatos terepfelszín miatt jó vizuális táji adottságokkal rendelkeznek ezek a területrészek, ennél fogva igen jelentős rekreációs értékeket is hordoznak magukban.

Az egyes területek ápoltsága az átlagosnál lényegesen magasabb színvonalúnak mondható. A területek a hasznosítás intenzitásában, és a területfenntartás minőségében is kimagasló értékűek.

[A SZŐLŐ TERMELÉSE ÉS A BORKÉSZÍTÉS RÉGI HAGYOMÁNYA A KÖZSÉGNEK. ENNEK BIZONYÍTÉKA, HOGY 1850-BEN IS MÁR 1900 AKÓ BORT KÉSZÍTETEK A TELEPÜLÉSEN.]

[ÚJ CÍMERÉNEK CÍMERSZALAGJÁN GYÓD NEVE, ALATTA AZ 1511 ÉV, AZ ELSŐ ÍROTT FORRÁS ÉVE. A CÍMERTAKARÓ BAROKKOS, TETEJÉN A KORONA A KIRÁLYI FALUT JELZI. ÉGRE TÖRŐ BÚZAKÉVE ÉS A PAJZS DÍSZÍTÉSE – SZŐLŐINDA, HORDÓ, DIÓLEVELEK – ŐSI MEZŐGAZDASÁGI KULTÚRÁJÁT FÉMJELZI. (A RÉSZLETES CÍMERLEÍRÁS)]

Gyódon a kertek viszonylag szabályos utcákból nyílnak, ahol a telkek hosszúak és keskenyek, a kis házak az út mellett csaknem szabályos rendben sorakoznak, közel azonos stílusjegyeket viselve magukon. Több helyi védett présházzal is találkozhatunk. Ezek stílusukban és egységükben jellegzetes hangulatot adnak a területnek. A zártkerti területeknek ezt az összképét meg kell őrizni a jövőben is.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A fejezetben a településképi szempontból meghatározó területekre vonatkozó, településképi illeszkedést biztosító javaslatokat gyűjtöttük össze, kiegészítve a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlásokkal.

Az előző fejezetekben meghatározott területi lehatárolások szerint, útmutatók formájában „bontjuk ki” a településképi és arculati jellemzőket. A példaértékű, pozitív megoldásokat ábrákkal és a faluból, illetve egyéb hasonló karakterű településről származó fotókkal egyaránt szemléltetjük, de ezek mellett negatív példákat is rögzítünk a különböző tematikus rajzok segítségével.

ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK

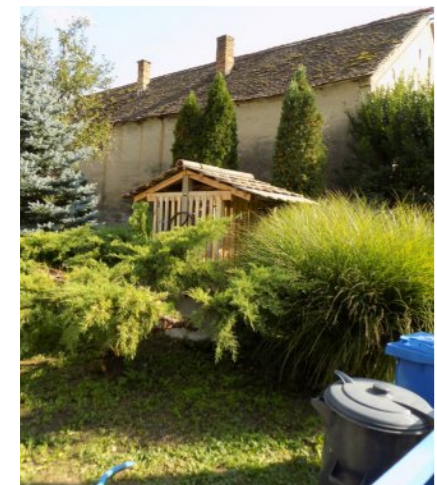
KERTEK

Minden településrészen fontos az épületek harmonikus tájba illesztése, és hogy épületeinknek megfelelő zöld háttérrel biztosítsunk, ami egyben véd a hőségtől, szélről, és árnyékot is ad.

Mindenütt, így ezeken a területeken is igaz, hogy épületeinket csak részlegesen takarjuk növényzettel, a kert legyen bensőséges, ahol nem táruul fel egyszerre annak minden szeglete a külső szemlélő előtt. Ugyanakkor ne zsúfoljuk tele, hagyjunk nagyobb szabad felületeket, melyek a különböző tevékenységekhez helyszíntül szolgálhatnak. A különböző használatú tereket kisebb kerítésekkel, sövényekkel elválaszthatjuk, megjelölhetjük.

Faültetésnél kerüljük az egész évben árnyékot adó, és bár igen népszerű, de tájjidegen örökzöldeket, különösen az épület előtt. Az igen népszerű tuja sajnos tájjidegen, hajtása, toboza mérget termel és pusztítja környezetének a növényeit. A háttér- és keretet nyújtó fásítás javasolt. A ház méreteinek befolyásolhatjuk. Szándékunk szerint magas növényzettel csökkenthetjük, alacsony növényekkel növelhetjük a ház méretének érzetét.

Ne feledjük, hogy a leghatékonyabb, és ökológikusan a legkedvezőbb napvédelmet az egyre melegedő nyarainkon a lombos fáktól kaphatjuk. Tudatos telepítésekkel megvédhetjük falainkat, ablakainkat, tetőfelületünket a nyári túlmelegedéstől, és nem utolsósorban egy hangulatos kerthez is juthatunk.

Az előkert kialakítása nagyon fontos. Csempésszük be a településre jellemző anyagokat, táji jellegzetességeket. Az előkertben szélesebb épület esetében annak horizontális jellegét hangsúlyozó függőleges növényzetet telepítsünk, keskenyebb épületnél pedig az alacsonyabb növénytársulások javítják épületünk arányait.

Keskeny előkert esetében ne ültessünk oda fákat, magas sövényt, mert

elnyomja a homlokzatunkat, illetve gyökere veszélyeztetheti az épületszerkezetet. Amennyiben mégis lehetőségünk nyílik az itt történő növényesítésre, az ültetésre váró fák, cserjék helyének megválasztásakor vegyük figyelembe a ház homlokzati kialakítását, nyílásrendjét.

A kerti építményeink a főépülettel azonos építőanyagokból, vagy azzal harmonizálva készüljenek.

Általános javaslat, hogy lehetőség szerint a helyi természeti adottságokhoz és hagyományokhoz, meglévő növényzethez illeszkedő fajokat válasszunk.

NAPELEM, NAPKOLLEKTOR, ANTENNA ELHELYEZÉSE

Szerencsére minden településen nő a megújuló energiahasznosítás. A napkollektorok és napelemek elhelyezésére alkalmazott megoldások azonban sok helyütt településképi szempontból aggályosak.

Javasolható, hogy az újonnan elhelyezésre kerülő napelemek és napkollektorok egyesített felülete ne „tüntesse el” eredeti tetőfedésünket. A maximum két soros elrendezést tekintve egy egyenletes, szimmetrikus kiosztás alkalmazása javasolt. A berendezések tartószerkezetét, kapcsolódó szerelvényeit a közterületi homlokzaton nem látható módon szükséges elhelyezni.

Az épületek utcai homlokzatára nem javasolt antenna vagy egyéb műszaki berendezés elhelyezése az utcakép védelme szempontjából.

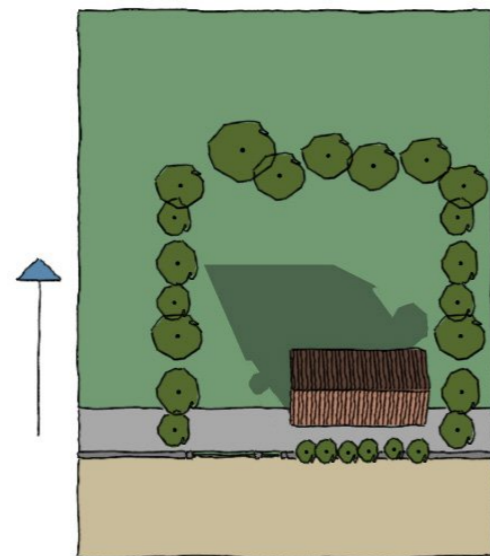
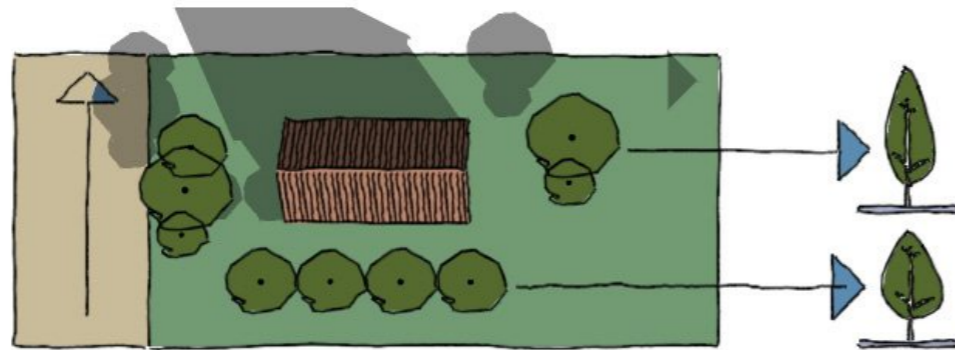
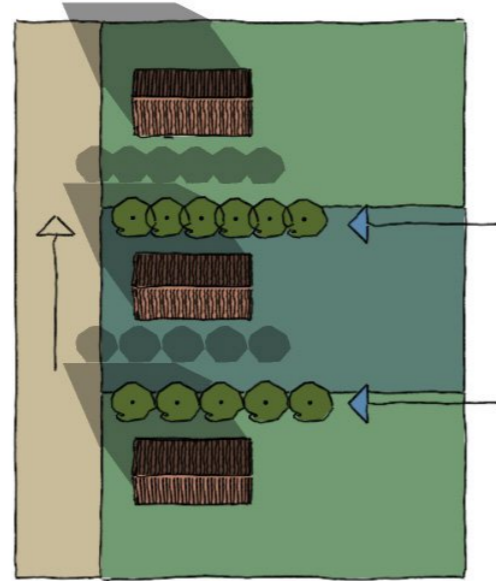
IRÁNYELVEK AZ ENERGIATUDATOS PORTA KIALAKÍTÁSÁHOZ

A nyári perzselő napfény ellen a legjobb megoldás a lombhullató fák telepítése elsősorban az épület déli oldalának védelmére, melyek viszont a téli besugárzást átengedik.

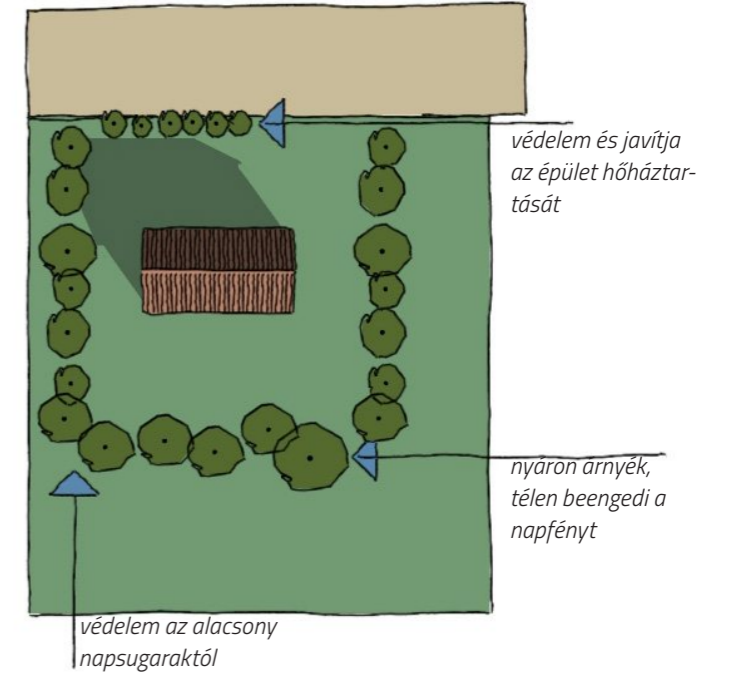
A túl magas örökzöldek nyáron hasznosak, azonban a hidegebb hónapokban is beárnyékolják homlokzatunkat!

A keleti és nyugati falat határoló fák inkább oszlopos a déli oldat határoló fák gömb formájú, szerteágazó lombzatúak legyenek az árnyékvetésük miatt.

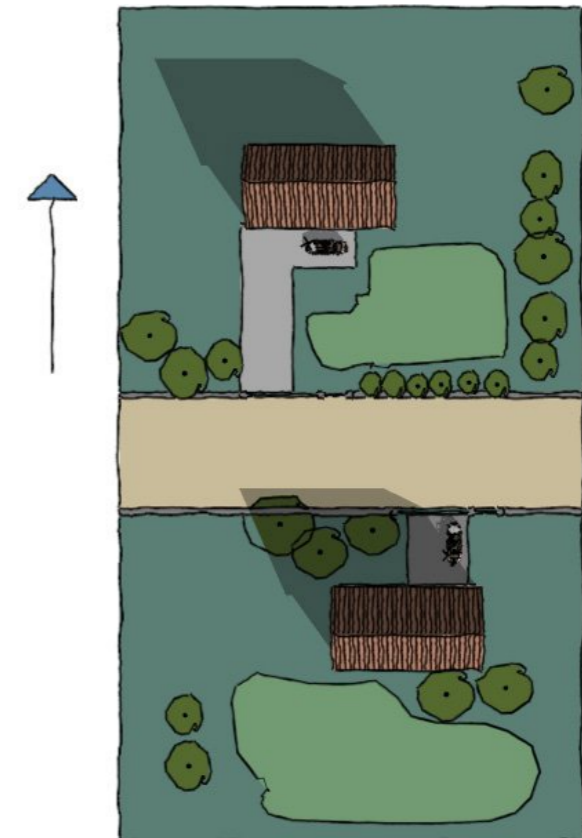
A tömör kerítés magasságának megválasztásánál számoljunk annak árnyékoló hatásával is.

Telkünk fásítását a mikroklímában betöltött szerepük szerint alakítsuk ki, ezzel szabályozhatjuk épületünk nyári természetes hűtéséhez.

Kelet-nyugat tájolású utca esetében az északi oldalon lévő telkeknél amennyire lehetséges helyezzük épületünket a telek északi oldalára, hogy minél nagyobb déli tájolású kertet kaphassunk. A déli oldalon viszont a legkisebb előkert az előnyös. Nyissunk nappalinkkal a hátsó kertre!

UTCÁK, TEREK, KÖZTERÜLETEK

A településképet nemcsak az épületeink összképe, hanem a közterületek állapota is befolyásolja. Egy gondozott, tudatos elvek mentén kialakított utca vagy tér meghatározza a gondozott porták látványát. A rendezettség érzésének elérése már jelentős előrelépés a településképi védelme szempontjából és ezek nem minden esetben igényelnek költséges beavatkozásokat.

A közterületek megfelelő fenntartása, üzemeltetése, a már nem használt közterületi elemek elbontása, a különböző felületek (úttest - zöldfelület - járda - utcakert - kerítés) határozott szétválasztása látványos javulást eredményez.

Gyódon a közterületek általánosságban szélesebbek, kisebb-nagyobb ezért önálló fasorok telepítésére is mód van. A felszálló por és klimatikus okokból az út menti cserék telepítése is javasolható. A növényválasztásnál és az ültetésnél ügyeljünk arra, hogy csak a szükséges mértékben takarjuk ki a mögöttes, sokszor védett homlokzatokat.

Célszerű lenne a település területén, egységes információs táblák alkalmazása, ahol a közérdekű információkon túl, térkép és egyéb helytörténeti információ is elhelyezhető.

Nem költséges, de szintén látványos közterületi elem a gondozott virágtartókba telepítése. Különösen javasolt a központon kívül, az Öregfaluban odafigyelni a közterületek zöldfelületeire, de maguk a lakók is sokat tehetnek előkertjük gondozásával, portájuk előterében fák, virágok ültetésével a cél elérése érdekében.

Törekedni kell a településrészen a hagyományokhoz illő egységes anyaghasználatra a mikroarchitektúra elemeinek tekintetében (fa, tégl, kő, fém).

Amennyiben támfalak építése válik szükségessé, a szintkülönbségeket természetből oldjuk meg az árkokhoz hasonlóan, és enyhe szögben döntjük meg a megtámasztandó földfal irányába.

A közterületek burkolása során a helyben használt természetes anyagokat részesítsük előnyben.

Településképi szempontból a távközlési és hírközlési létesítmények közös fa anyagú oszlopsoron helyezhetők el.

MELLÉKÉPÜLETEK ELHELYEZÉSE

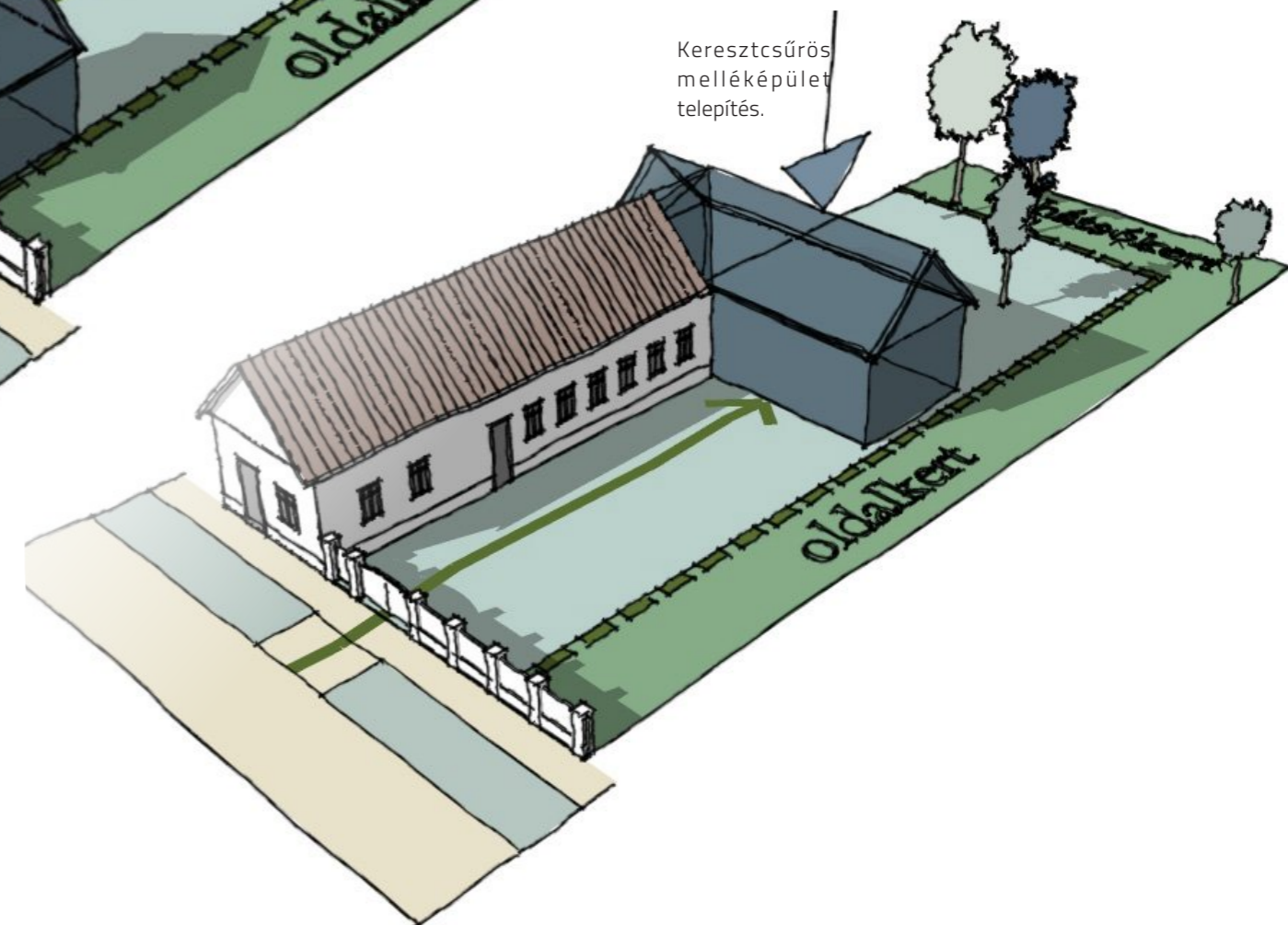
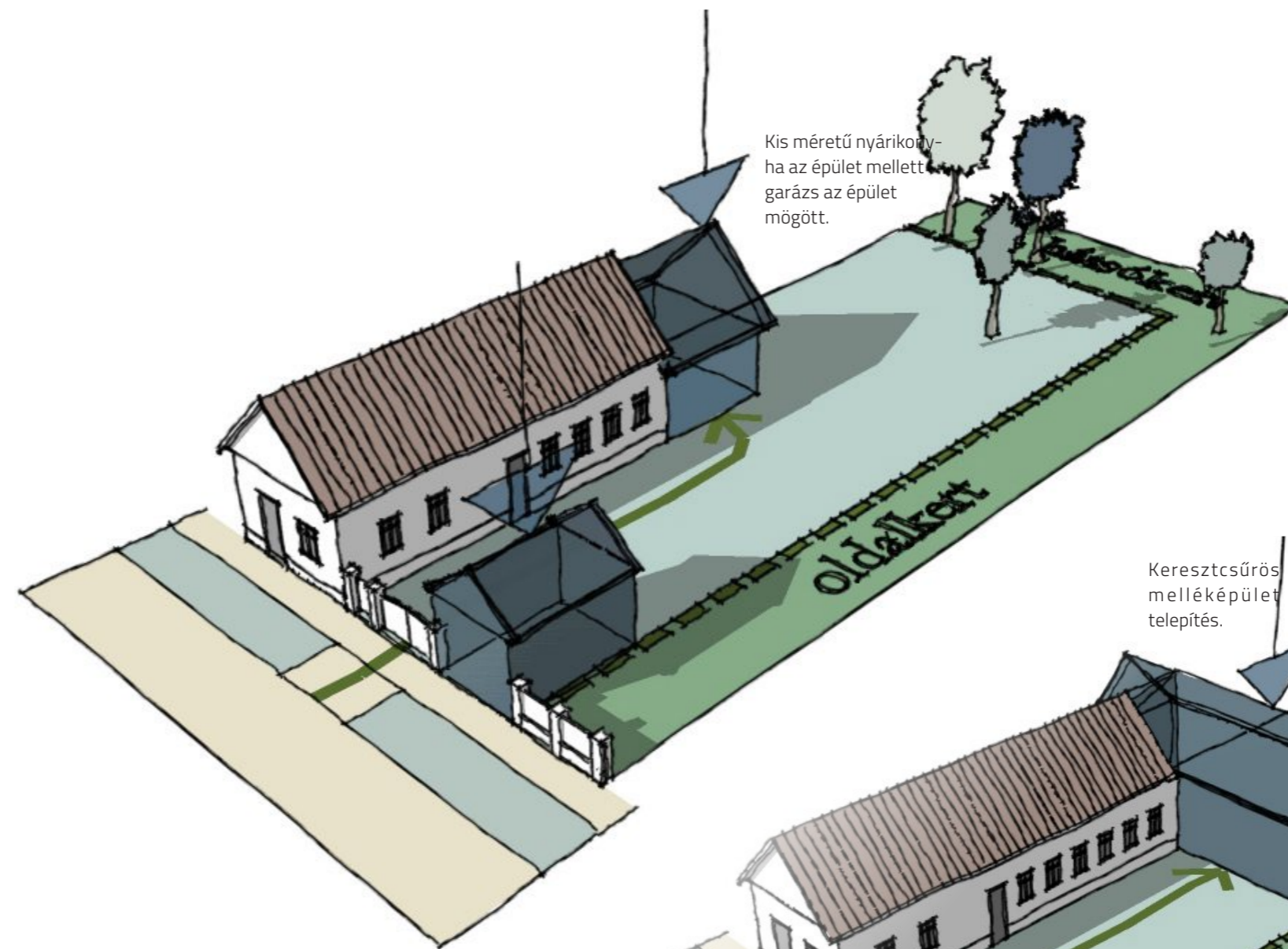
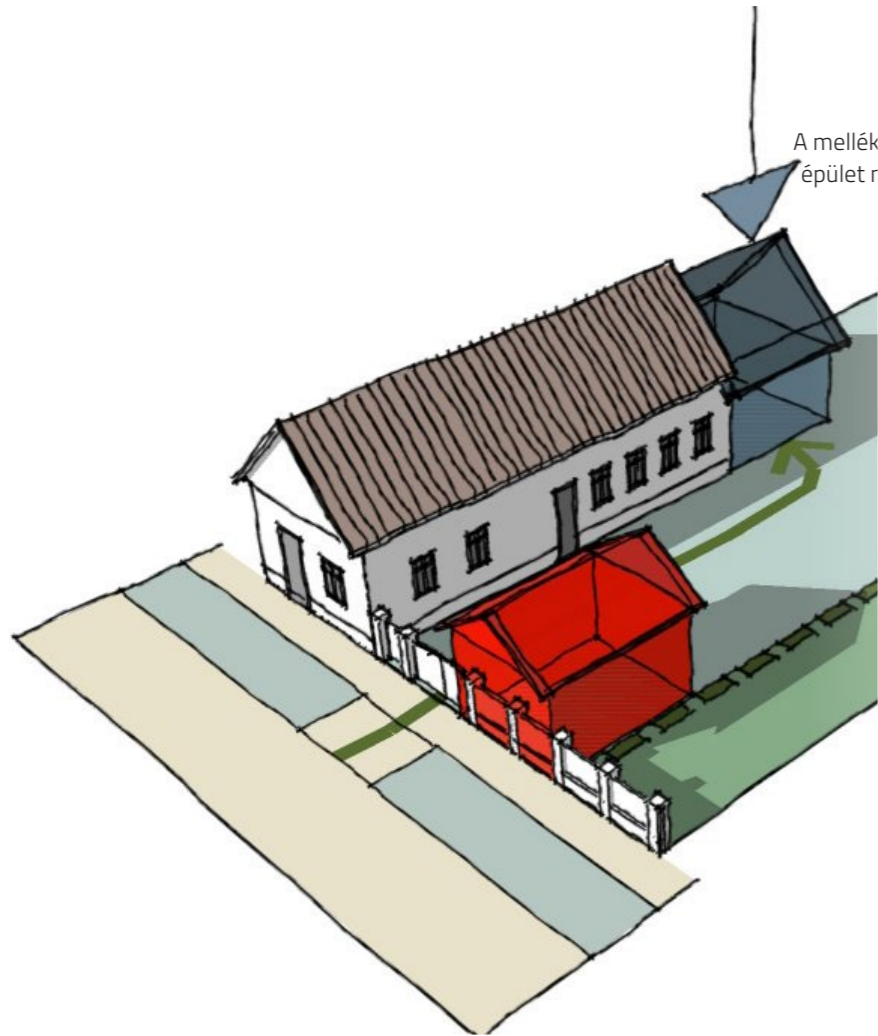
A melléképítmények, kerti építmények telepítésére a keskenyebb telekszélességek miatt elsősorban a hátsókertek alkalmasak. Csak szélesebb telek esetében helyezük ezeket az oldalkertbe.

Törekedjünk arra, hogy a főépületünk gondosan kiválasztott héjalása, anyaghasználat, színvilága ezekben az építményekben is visszaköszödjön, ezáltal biztosítva az egységes építészeti arculatot portánkon. Sok helyütt látható követendő példa a régi, funkcióját elvesztő gazdasági épületek, górék, ólak, istállók átalakítása. Új építés esetében merítsünk ezek építészeti arculati elemeiből, arányaiból. Amennyiben gépjárműtárolót építünk, lehetőleg a telek hátsó részét használjuk fel, ha az épület lehetővé teszi, annak bővítményeként. Ebben az esetben ügyeljünk arra, hogy a tároló illeszkedjen a meglévő épülettömegünkhöz, annak arányait, telepítésének jellegét ne befolyásolja kedvezőtlenül.

A kis telekméretből adódóan sok esetben túlszűfoltak a telkek hátsó részei, ezáltal csökkentve a telek zöldfelületét. Mérlegeljünk a melléképületek kialakítása előtt.

Tárolót a telkünk hátsó részébe, pergolát az oldalkertbe is építhetünk, ha elegendő tér áll rendelkezésünkre. Kerüljük az olyan tömegű melléképületek kialakítását, amelyek elnyomják főépületünk megjelenését.

Öregfaluban a főépülettel párhuzamos telepítéssel, azzal szemben amelyben ingatlanunk szélessége engedi inkább csak kis méretű építményt (pl. nyári konyhát) építsünk. Ennek van helyi hagyománya.

Az egyéb nagyobb alapterületű melléképületeket, gépjárműtárolót soroljuk a főépület mögé, a telkünk hátsó felébe, a főépület bővítmenyeként, a telek egysoros elrendezéséhez igazodva. Ügyeljünk arra, hogy a tároló illesz-

kedjen a meglévő épülettömegünkhöz, annak arányait, telepítésének jellegét ne befolyásolja kedvezőtlenül. A csatlakozó melléképület alacsonyabb tető magasságával, jelzi „alárendelt” funkcióját a lakóépülethez képest. Hosszabb lakóépület esetében melléképületének keresztcsűrös beépítéssel is kialakíthatjuk. Ennek kialakítása fokozottan ügyeljünk a főépületünkkel és a helyi építészeti hagyományokkal való összhagra.

ÓFALU

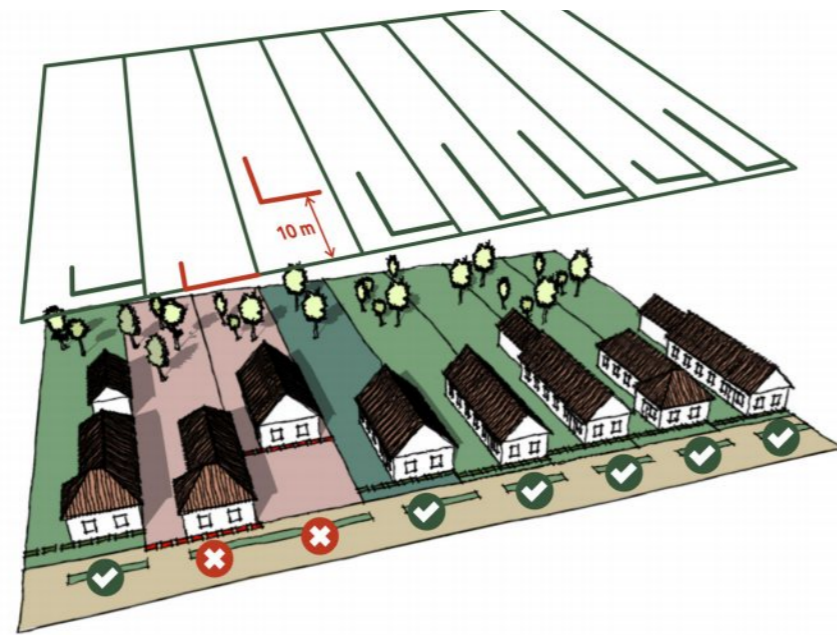
TELEPÍTÉS

A történeti jellegű településrészen az épületek telken belüli elhelyezkedése az északi oldalhatárral párhuzamos rendszerű. Ezzel a telepítéssel meglévő keskenyebb telkek esetében is jó beépítési lehetőséghez juthatunk, egy gazdaságosan kihasználható tetőtérrel, aminek a déli tetőfelületén napelemek, vagy napkollektorok telepíthetők.

A meglévő keskenyebb épület bővítése során megengedett az épület tömegének az utcai homlokzaton történő befordítása.

Az épületünket az kialakult előkertet megtartva helyezzük el, illeszkedve az adottságokhoz.

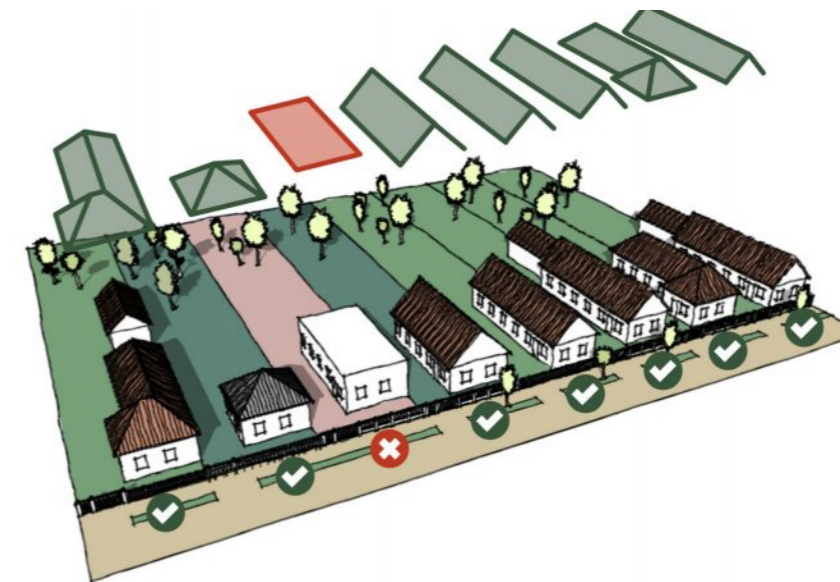
Részesítsük előnyben a letisztult és egyszerű formákat, tömegeket az összetett megoldásokkal szemben.

TÖMEGARÁNY

A hagyományos épületek homlokzati arányaihoz illeszkedő homlokzatszélesség 7-10 méter található.

Az utcára merőleges rendszerű épületek legnagyobb utcafronti szélessége a telkek homlokvonalának maximum fele, de maximum 10 méter, minimális hosszúsága 15 méter legyen. Az épület akkor lesz arányos, ha a két méret aránya 1:2 és 1:3 érték között marad.

MAGASSÁG

A túlnyomórészt földszintes épületek magassága nem egységes. Új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetükben jellemző épületeknek. A túl magas házak eltérnek a kialakult településképi jellemzőktől.

A jellemző szintszám: földszint+tetőtér beépítés.

Az épület legmagasabb pontja 11 méternél nem lehet magasabb.

TETŐFORMA

A településrészen az utcára forduló ormfalás (esetenként csapott) nyeregtető a jellemző, de találkozunk kontyolt nyeregtetővel is.

Új építés esetén a szomszédos épületekhez, utcaképhez illeszkedő, nyeregtetős épület létesüljön.

A környező beépítésektől kialakítását, formaképzését, összetettségét tekintve jelentősen eltérő tetővel rendelkező épület építése nem javasolt.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Az Öregfaluban a lakóépületek tetőhajlásszöge megközelítőleg azonos a hagyományos épületek esetében. Illeszkedjünk a környezetben kialakult régi adottságokhoz. A 35-45 fok közötti tetőhajlásszögön belül a szomszédos ingatlantól kis mértékben (+- 5 fok) térjünk csak el.

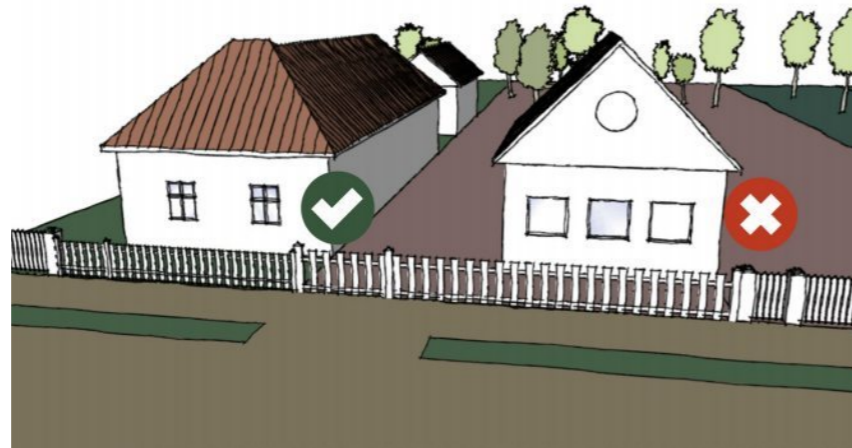
A magasabb hajlásszögű tető azon túl, hogy egy gazdaságosan kihasználható tetőtérhez jutunk, erőteljesebb teszi házunk homlokzati megjelenését. Az Ófaluban a telepítés mellett ez a legmeghatározóbb építészeti karakter!

HOMLOKZAT

A hagyományos méretű álló téglalap nyílászárók alkalmazása javasolt elsősorban. Kerüljük a tagolatlan nagy üvegfelületű, egyszárnyú ablakokat.

A hagyományos nyílásrend szerint az ablakokból kettő található az utcai homlokzaton. Az oromfalon lehetőség szerint csak szellőzőnyílás méretű nyílást helyezünk el. Árnyékolásra zsalugátert használjunk.

Az utcai homlokzaton ne építsünk ki erkélyt, loggiát és garázskaput.

ÖREGFALU TELEPÜLÉSRÉSZRE**TORNÁCOK**

A magyar népi építészet leghatásosabb formai eleme az udvari oldalon végigfutó pillérsoros, vagy mellvédés pillérsoros tornác. Az arányos, tornácos épületek utcáról feltáruló sora karakteres utcaképet képez.

A tornác átmeneti tér mely nem csak rossz időben hasznos, hanem például a nyári tikkasztó melegben is árnyékolja déli homlokzatunkat. Az Ófaluban is több helyütt megfigyelhetjük a tornácok szép példáit főleg a helyi védett épületeken.

A pillérek készülhetnek az épület anyagából, de a fa megoldás is egyenértékű. A meglévő tornácok megőrzendők, beépítésük elkerülendő. Ahol mégis megtörtént újbóli megnyitásuk a településképi és az épület megjelenése szempontjából is rendkívül előnyös megoldás.

Új épület tornáckialakításával és esetleges újszerű átgondolásával tovább vihetjük e hagyományt új otthonunkba.

AJTÓK, ABLAKOK

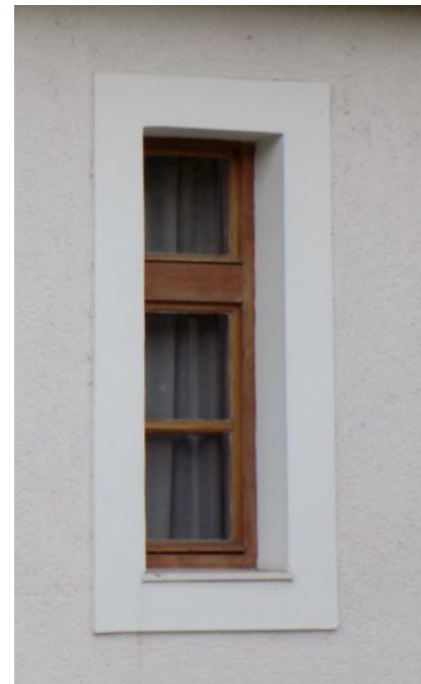
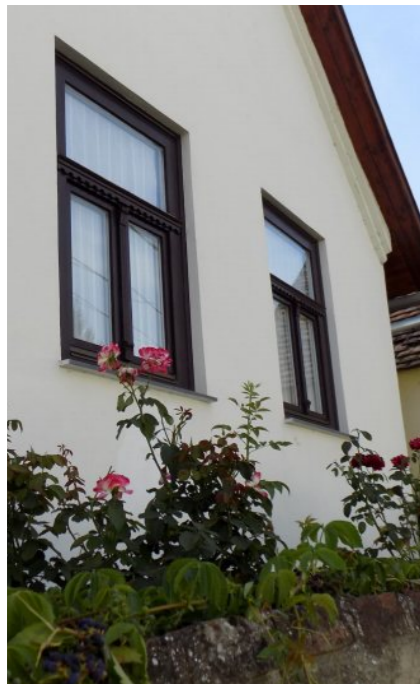
Épületeink megjelenését és hangulatát a nyílászárók mérete, arányai és tagolt-sága is nagyban befolyásolja.

A hagyományos nyílásrend a történeti településrészen is megfigyelhető: két vagy három osztatú ablak, mely az utcai homlokzaton szimmetrikus kialakítással kerül beépítésre, a homlokzat oldalán pedig tornácajtó, vagy tornácníylás(ablak).

Új nyílásrend kialakításánál ennek az osztásrendnek a követése javasolt.

Hagyományos épületünkön az eredeti (építéskori) nyílásrendet és méreteket ne változtassuk meg, ha megtörtént lehetőleg a következő felújítás során térjünk vissza az eredetihez ez vonatkozik a pinceépületekre is. A beépítésre kerülő ablakok legyenek álló téglalap alakúak. Javasolt szélességük új építés esetén 0,9-1 m, magasságuk 1,5-1,7 m. A régi épületekhez nem illik az osztás nélküli nyílászáró, ezért ne építsünk be egybeüvegezt nagy felületű négyzetes

ablakokat.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Az épületeink burkolása, vakolatának színezése, megmunkálása minden korban kedvelt tulajdonosi eszköz. Megfontoltan válasszunk a lehetőségek szinte korlátlan tárházából.

Keressük a természetes anyagokat a homlokzatunk kialakítása során!

A történeti településrészen elsősorban a vakolt homlokzati felületek jellemzőek. A színek esetében a fehér mellett a halvány sárga-fehér összeállítás a javasolt. Az erősen tagolt homlokzatoknál kerüljük az erőteljes kontrasztú színalakítást. A sima, tagolatlan felületeknél ellenben szükség lehet a megfelelően kiválasztott, nagyobb színellentétek alkalmazására.

Az ajtók, ablakok anyagára hagyományosan a fa jellemző, de elfogadható megoldás a fát utánozó műanyag nyílászárók használata is. A javasolt színek a hagyományos jellegű épületeknél a barna, méreg zöld és okker sárga.

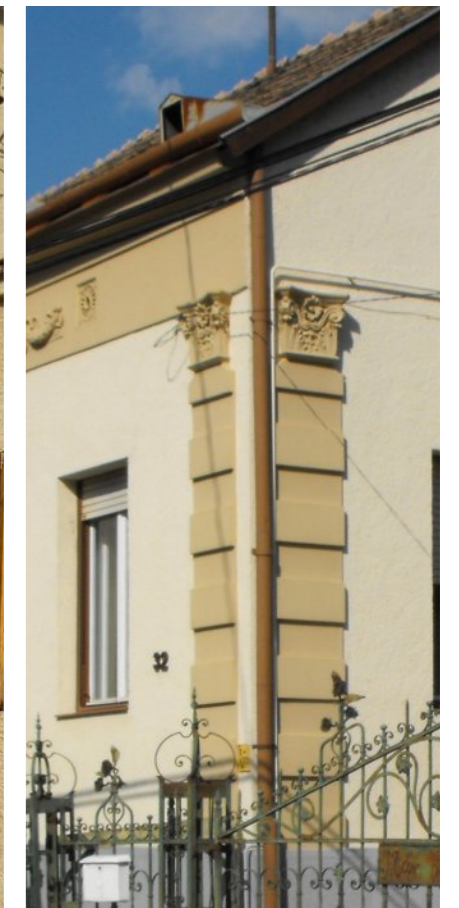
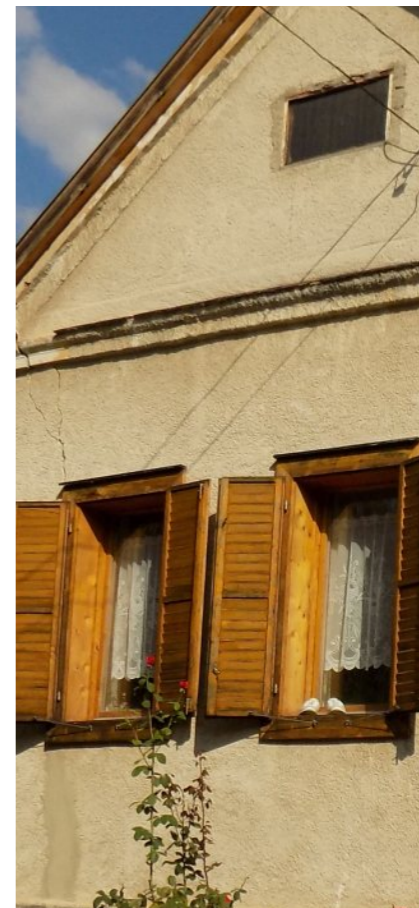
A tornácoszlopok hagyományos anyaga az épülettel megegyező falazott téglapillér, illetve a fa oszlop.

Tetőhéjazat esetében törekedni kell a hagyományos kialakítású, égetett agyag cserépfedésre.

A közterületről feltáruuló homlokzaton antenna, égéstermék-elvezető és légkondicionáló berendezés látható módon nem helyezhető el.

Az épületek egységét javítja, ha a főépület, a melléképület és a kerítés szín és anyaghasználatára az egységesség lesz a jellemző. Színek tekintetében a harsány, rikító színhasználat, vagy a túl élénk anyaghasználat (pl. rikító színű fémlemez, vagy egyéb anyagú fedés, burkolat és felületképzés) kerülendő. Az erős, sötét színeket csak kis felületen, épületrészekben javasolt használni (pl. ablakok, tagozatok). 4-5 fajta színnel egy ingatlan esetében nem érdemes többet használnunk. A túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét.

A belső utaknál alkalmazhatunk bontott téglát is a kevésbé igénybevett felületeknél.

RÉSZLETEK

Sok olyan építészeti elem, megoldás, kerti építmény vagy műtárgy létezik mely portánkat és azon keresztül a településképet is formálja, annak esztétikai megjelenését emeli. A következőkben ezekre mutatunk be pár jó megoldást. Fő szabály, hogy az átépítés során törekedjünk az értékes részletek megővására. Ezek lehetnek például szerkezeti megoldások is, a megemelt attikafal és a tető találkozása, tűzfallépcső, homlokzati elem egy szépen megmunkált pillérfejezet, bádog padlásszellőző vagy régi esőcsatorna.

Házunk és kertünk találkozási pontjai folyton változó, gazdagodó élményanyagot kínálnak. A ház mellé bekuszó növényanyag évről évre, évszokról évszakra más képet mutat. A növények az épületen egyrészt hangulatteremtő, díszítőelemek, másrészt hatékony, természetes eszközei az energiatudatos életmódnak – árnyékolnak!

A múlt század elejét idéző felújított, gyakran már nem működő kutak megteremtik a településen belül az időbeni folytonosság érzetét és gyöngyszemként díszítik a település portáit.

A térségben is jellegzetes építészeti arculati elem a nyers téglá használat a kerítésnél vagy akár épület homlokzati architektúrájának kialakítása során. Alkalmazzuk bátran a kézi vetésű „gírbegörbe” bontott téglát!

KERÍTÉSEK

Az utcafronti kerítésünk kialakítása során illeszkedjünk a környezetünkben kialakult magasságokhoz, anyaghasználatához és megoldásokhoz.

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a területeken a kerítés csak az utcavonalas beépítés esetében legyen tömör, mert előkertes beépítésnél elzárt jelleggel kölcsönöz az épületnek és a kialakult utcaképhez sem illik. Előkertes beépítésnél az áttört jellegű középmagas megoldás az előnyös. Ebbe az esetben maga a kapuzat is legyen áttört.

Anyagát tekintve jó megoldás az épített pillérekkel tagolt, lábazon létesített téglá vagy fa kialakítású mezők sora, de szép megoldást ad a léckerítés, vagy ha növényfuttatást alkalmazunk esetleg zöldsővényt.

Az Ófaluban a kerítés magassága 1,6-1,8 méter között álljon meg.

KERTVÁROSIS JELLEGŰ TERÜLET

TELEPÍTÉS

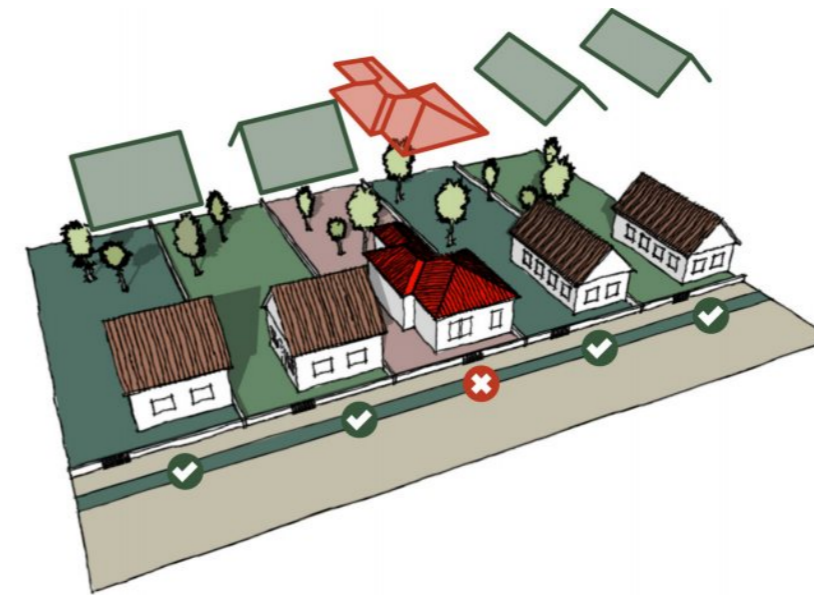
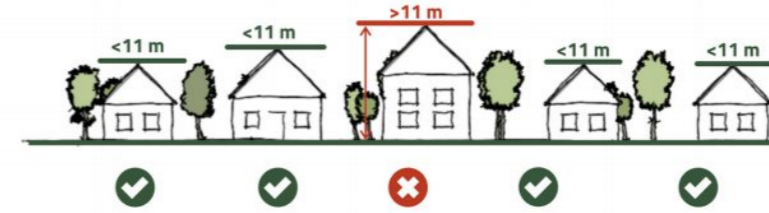
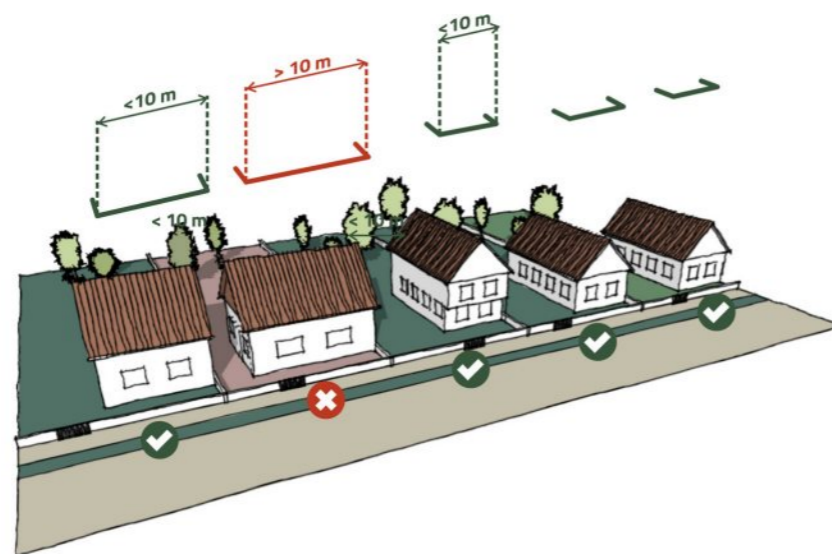
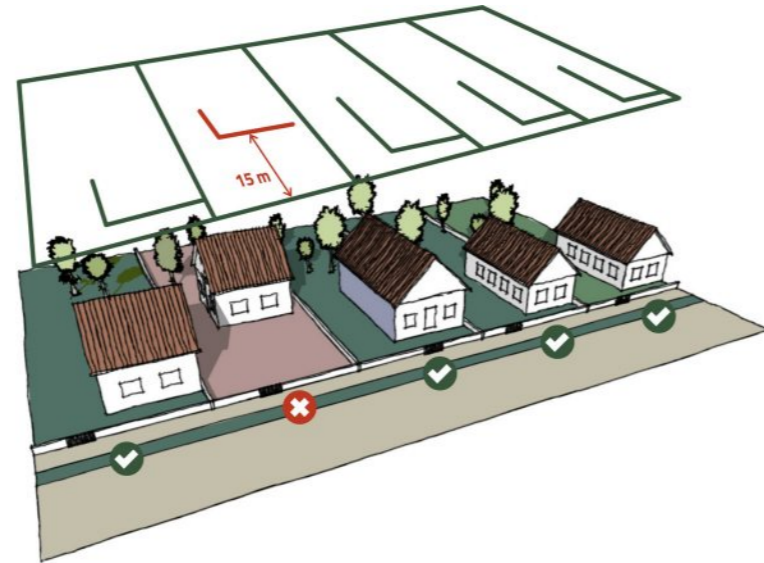
A kertvárosias településrészen a régi épületek az északi oldalhatáron álló beépítésen belül jellemzően az utcára merőlegesen, a 60-, 70-es években épült kocka házaknál és a 80-, 90-es években épült lakóépületeknél az utcafronti résszel párhuzamos „négyzetes” beépítéssel kerültek telepítésre.

Új épületünket a kialakult előkerteknek megfelelően, az illeszkedést szem előtt tartva telepítsük. Általánosságban javasolt a leginkább elterjedt telepítési mód alkalmazása, ez az oldalhatáron álló beépítési módon belül az utcával merőleges rendszer. A telek közepére tervezett telepítés nem, az utcával párhuzamos beépítés a Vörösmarty, Jókai és a Széchenyi utcákban megengedett ott, ahol találkozunk hasonló módon kialakított épületekkel.

TÖMEGARÁNY

Az utcára merőleges rendszerű épületek legnagyobb utcafronti szélessége 10 méter, minimális hosszúsága 10 méter legyen.

Ne ugrassuk ki a különböző szinteket a homlokzatokon.

MAGASSÁG

Az egyszintes épületek magassága nem egységes a kertvárosias területen. Új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetük. A túl magas házak eltérnek a kialakult településképi adottságoktól.

A jellemző szintszám: földszint+tetőtér beépítés. Az épület legmagasabb pontja 11 méternél ne legyen magasabb. Bizonyos területeken kétszintes épületek épültek, itt megengedett a földszint+emelet+tetőtér beépítés.

TETŐFORMA

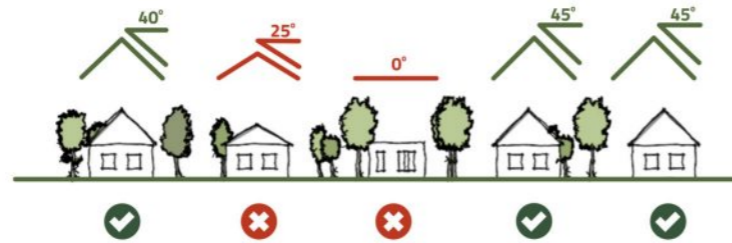
A tetőformák szintén heterogén mintázatot mutatnak a településrészen ezért a fő szabály az illeszkedés az adott utcában jellemző tetőidomokhoz.

Kerüljük az összetett, mediterrán vagy alpesi jellegű tetőformákat.

TETŐHAJLÁSSZÖG

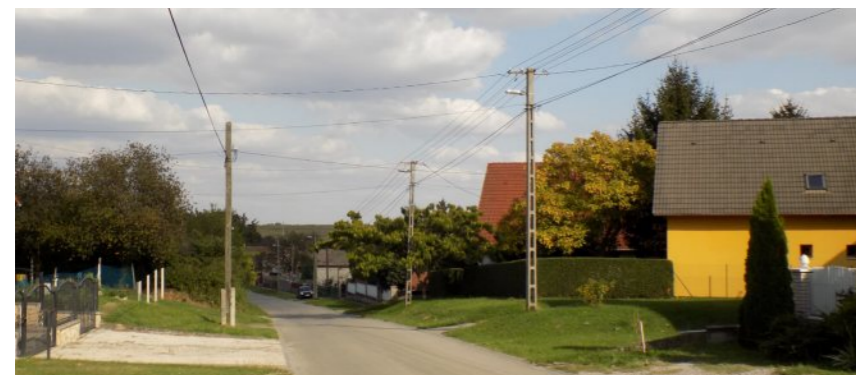
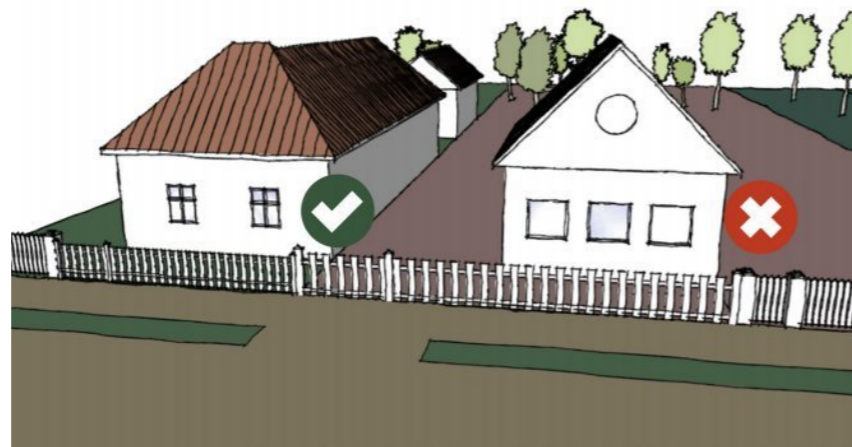
A tetőidomhoz hasonlóan a lakóépületek tető hajlásszöge is változatos, illeszkedjünk a környezetben kialakult adottságokhoz. A 30-45 fok közötti tetőhajlásszögön belül a szomszédos ingatlantól lehetőleg kis mértékben térjünk el.

HOMLOKZAT

Kerüljük a tagolatlan, nagy üvegfelületű nyílászárókat.

Az oromfalon az utcai homlokzaton elhelyezett ablaknál csak kisebb méretű nyílászáró helyezhető el.

Az utcai homlokzaton ne építünk, alakítsunk ki erkélyt, loggiát és garázskaput.

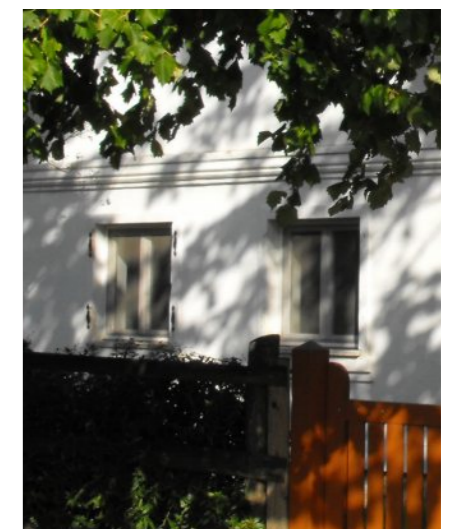
AJTÓK, ABLAKOK

A kertvárosias területek építészeti gyökerei a hagyományos falusias épülettípusokig nyúlnak vissza, ezért a nyílászárók kiválasztásánál legyünk erre is tekintettel.

A területen az ablakok igen széles választékával találkozhatunk (a többszattól kezdve az nagyfelületű osztatlanig bezárólag).

Általánosságban megfogalmazhatjuk, hogy sem a régi, sem az új épületekhez sem illik a nagyfelületű osztás nélküli tagolatlan nyílászáró, ezért ne alkalmazunk egybeüvegezett nagy négyzetes ablakokat. A nyílászárókat ne soroljuk közvetlenül egymás mellé azokat elválasztó falazat nélkül. Ne helyezzük különböző magasságba nyílásokat a homlokzaton belül. A jó arányok érdekében elsősorban az álló téglalap alakú (ha ez szélesebb akkor kétszárnyú) nyílászárók beépítése javasolható.

Az árnyékolásra a legjobb megoldás a fa zsalugáterrel vagy spaletta. Redőny esetében a hagyományos jellegű épületek esetében az lehetőleg fa mintázatú fóliázott műanyagból készüljön, rejtett redőnyszerény kialakításával. A modernebb kialakítású lakóépületekhez illik az alumínium anyagú megoldás is.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT, SZINEK

A kertvárosias területen a vakolt és festett homlokzati felületek jellemzőek. A színek tekintetében a fehér mellett a pasztell sárga, barna színek jelennek meg.

Általános szabály a harsány, rikító színhasználat vagy a túl élénk anyaghasználat (pl. rikító színű fémlemez, vagy egyéb anyagú fedés, burkolat és felületképzés) elkerülése. Az erős, sötét színeket csak kis felületen, épületrészekben javasolt használni (pl. ablakok, tagozatok). 4-5 fajta színárnyaltnál egy ingatlan esetében nem érdemes többet használnunk.

A nyílászárók anyagánál a fa, illetve a fahatású dekor fóliázott műanyag ablakok és ajtók ajánlottak, natúr vagy barna színárnyalatokkal.

A magastető héjalására égetett agyag vagy betoncserep alkalmazandó elsősorban natúr és téglavörös, másodsorban barna vagy szürke színekben.

A közterületről feltáruuló homlokzaton antenna, égéstermék-elvezető nem helyezhető el, légkondicionáló berendezés kültéri egysége csak az épület külső megjelenésével összhangban,

takartan, illetve építészeti eszközökkel megoldva helyezhető el.

A főépület, a melléképületek és a kerítés szín és anyaghasználatánál ügyeljünk az egységes anyag- és színhasználatra. A telken beüli utaknál lehetőleg vízátérő burkolatot válasszunk, alkalmazhatunk bontott téglát a kevésbé igénybe

KERÍTÉSEK

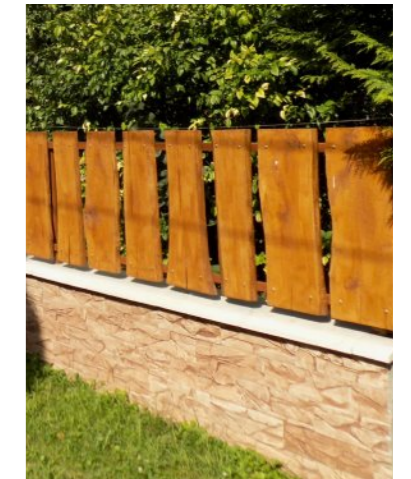
Az utcafronti kerítésünk kialakítása során illeszkedjünk a környezetünkben kialakult magasságokhoz, anyaghasználatához és megoldásokhoz.

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a területeken a kerítés és az ahhoz tartozó kapuzat se legyen tömör és túl magas, mert nem illik a kialakult utcaképbe. Anyagát tekintve jó megoldás az épített lábazon létesített téglá, fa kerítés, de a modern megjelenésű fém és műanyag kialakítású térhatároló szerkezetek is

megjelenhetnek. Előbbinél szép megoldást ad, ha növényfuttatással kombináljuk.

Az utcafronti kerítés magassága 1,4-1,8 méter között álljon meg. Alkalmazzuk a jellemző épített lábazon, pillérekkel tagolt téglá, fa mezőjű vagy modern épületek esetében fém (esetleg növényzettel futtatott) kerítéseket. A zöldsövény is jó és ökológikus megoldás. Épített lábazon, pilléres megoldásnál az 1/3 lábazon 2/3 mező megosztás ajánlott.

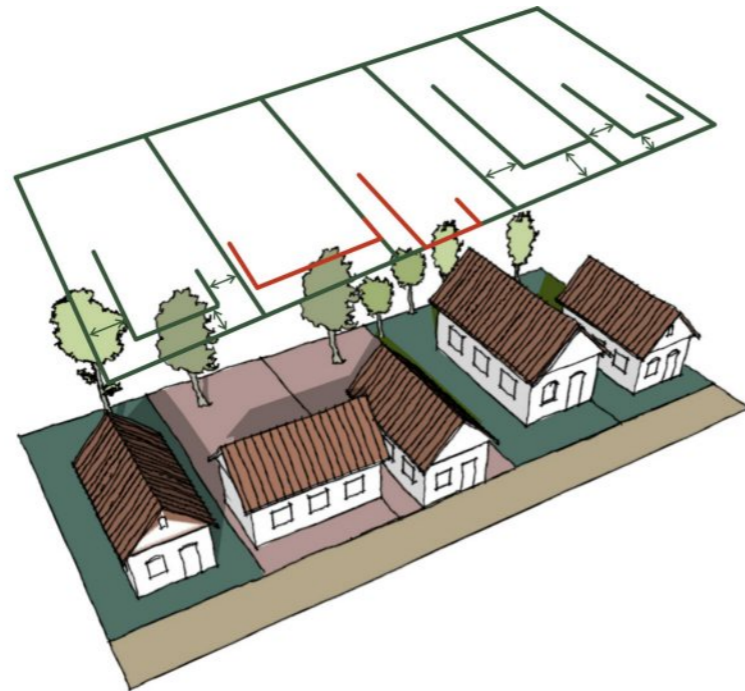
Kerülendő az ipari, drót vagy beton elemek kerítés építése.

KISKERTEK

TELEPÍTÉS

Keskenyebb telkek esetében új épület elhelyezésénél új utcára merőleges telepítés javasolt megoldás. Szélesebb parcelláknál a párhuzamos rendszerben is jó megoldás.

MAGASSÁG, TÖMEG

A prэшázak magassága a szűk paraméterek miatt egységes. Új házaknak hasonló magassággal kell épülniük környezetükhöz.

A túl magas és széles épületek elnyomják a hagyományos arányú épületeket, illetve az utca légtérarányát is negatívan befolyásolják.

A földszintes beépítés javasolt. Az épület legmagasabb pontja 8,5 méternél nem lehet magasabb.

TETŐFORMA

A utcára merőleges tetőgerincű 45 fokos nyeregtető a jellemző a prэшázak többségére, de ahol az oldalkert előírás lehetővé teszi ott a párhuzamos tetőidom is elfogadható.

KERÍTÉS

A rendkívül keskeny közterület szélesség miatt az áttört alacsony kerítések az elfogadható térhatároló elemek.

A tömör zárt kerítések sikátor jellegű kölcsönöznek a közterületeknek és a telkek benapozását is negatívan befolyásolják.

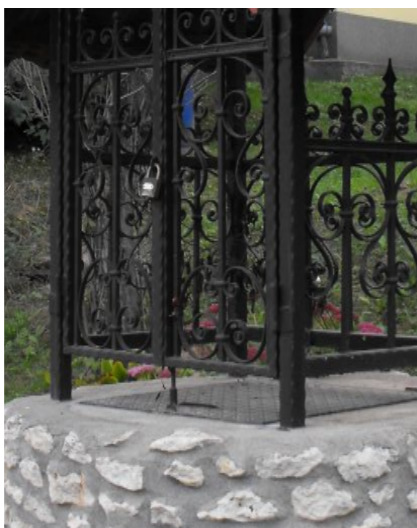

RÉSZLETEK

A kiskertes terület gazdasági épületei között is sok olyan építészeti részletmegoldással találkozhatunk melyet új présház, pince építéskor vagy a meglévő épületeink átalakítás során felhasználhatunk és ez által a településképi esztétikai megjelenését emelhetjük. A következőkben ezekre mutatunk be pár jó megoldást. A átépítés során mindig törekedjünk az értékes évszázadok során felhalmozódott építészeti örökség részleteinek megővésére. legyen az a nyílásrend, téglakeretezés, vagy az égetett cserépfedés tetőfedés. A modern anyagok, mint például az osb lap, polikarbonát és, fém lemezek vagy a mű antikolt cserép kerülendő.

Új épület esetében is alkalmazzuk a „patinásodó anyagokat” az épületen melyek a korral sem veszítik el látványértéküket. Hagyományos tömegű, de modern alaprajzi kialakítás során meríthetünk a régi pincék formavilágából; kialakíthatunk fa vagy falazott tornácot, készíthetünk ablakeretezést és a terméskövet is felhasználhatjuk több helyütt. A kovácsoltvas nemcsak az Ófaluban hanem a szőlőhegyen is jól mutat. A léckerítés egyszerű és rendkívül hangulatos megoldás az ipari vagy tömör falazott kerítésekkel rideg világával szemben.

A növényfuttatás szintén segít új épületünk beilleszkedésében a táji környezetbe. A ház mellé, a tornácra bekuszó növényanyag évről évre, évszokról évszakra más képet mutat.

MAI PÉLDÁK

ROSSZ PÉLDÁK

A település hagyományos beépítésű terülein sajnos több olyan utólagos átalakítással, bővítéssel találkozunk melyek az épület és a településkép szempontjából egyaránt előnytelenek. Ezek olyan a idegen részletformálási beavatkozások, megszakítják az épület kapcsolatát hagyományos elődjével.

Az esetek jelentős részében nem visszafordíthatatlan folyamatokról beszélünk. megfontolandó, hogy a soron következő épület felújítás során ezeket a szépség-hibákat orvosoljuk. Ehhez jelen kézikönyv, a település főépítésze vagy bármely építész-tervező segítséget tud nyújtani az építetőknek.

„A” GARÁZSKAPU AZ UTCAI HOMLOKZATON

Az épület eredeti nyílásrendjét megbontva vagy új épület építéskor garázst és garázkaput létesítettek a főhomlokzaton. A nagyméretű nyílászáró felületével megbontja a homlokzat egységét. lehetőség szerint a melléképületet illetve az azokhoz kapcsolódó funkciót a főépület mögött telepítsük a közterület felől kevesebb feltáruló módon.

„B” KIS MÉRETŰ NYÍLÁSZÁRÓK AZ UTCAI HOMLOKZATON

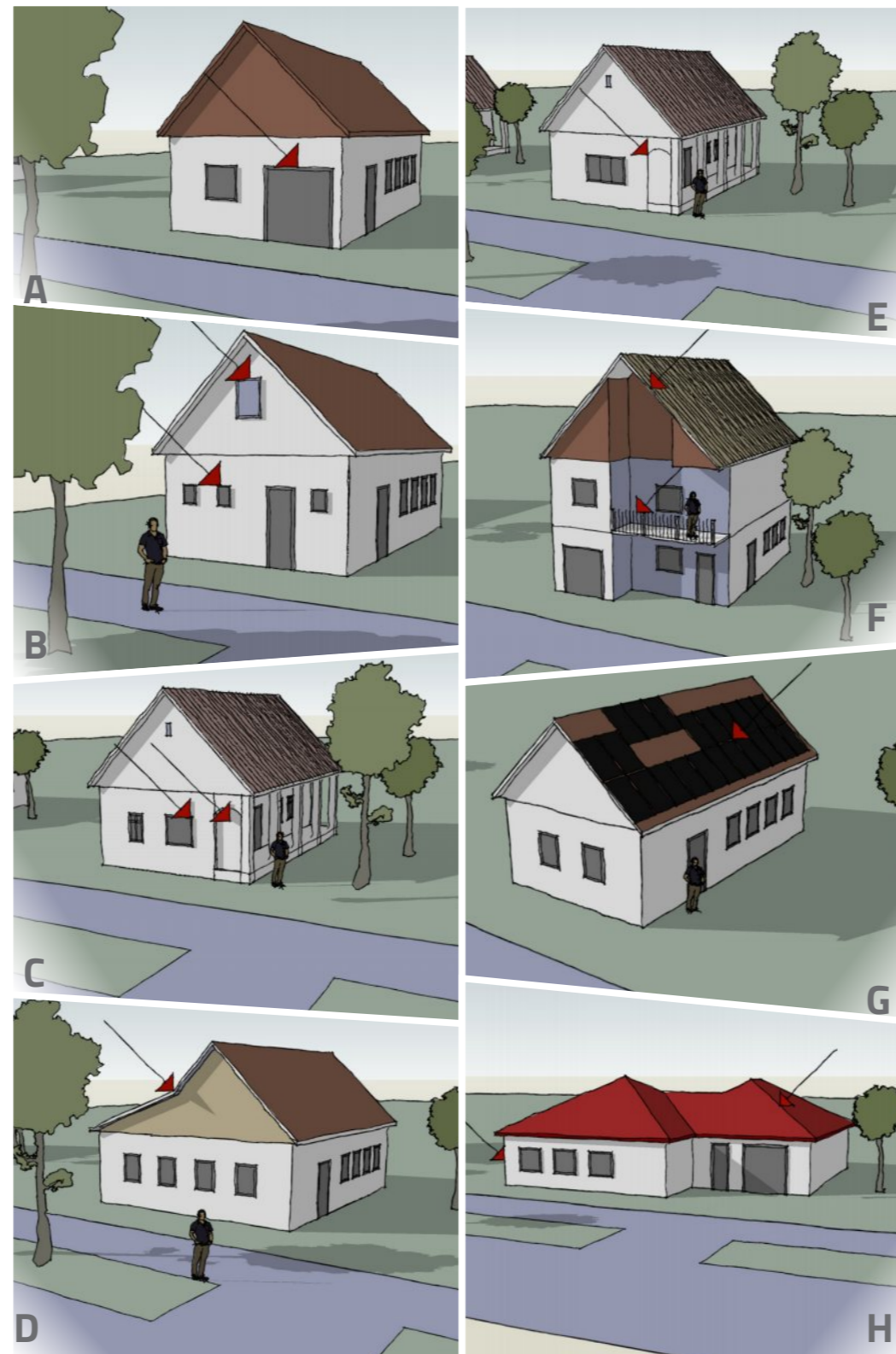
Az utcai homlokzatra szellőzőablak méretű nyílászáró beépítése nem javasolt. Az emeleti nyílászáró méretei mindig legyenek kisebbek a földszinti ablakokhoz viszonyítva.

„C” KÜLÖNBÖZŐ MÉRETŰ NYÍLÁSZÁRÓK AZ UTCAI HOMLOKZATON

Az utcai homlokzatra lehetőleg egy fajta méretű, osztású nyílászárót építsünk be. A tornácós épületeknél az eredeti tornácníylást, tornácajtót állítsuk vissza eredeti állapotának megfelelően.

„D” EREDETI TETŐIDOM KIEGÉSZÍTÉSE

A példán látható hagyományos lakóépületet oldalirányba bővítették és eredeti tetőidomán megtörve fedték le. Bővítés esetében válasszuk az utcára befordított hajlított házas beépítést.

„E” TORNÁCNÍYLÁS ELFALAZÁSA

A tornácós épületeknél az eredeti tornácníylást, tornácajtót állítsuk vissza eredeti állapotának megfelelően. épületünk bővítését ne a tornác kárára' hanem az épület befordításával biztosítsuk. Új épület tornáckialakításával és esetleges újszerű átgondolásával vigyük tovább a régi és ma is praktikus hagyományt új otthonunkba is.

„F” TAGOLT UTCAI HOMLOKZAT

A nagyméretű többszintes épületeink esetében a homlokzat tagolását ne a homlokzati síkok váltogatásával, hanem a nyílászárók megfelelő kiosztásával érjük és egyéb homlokzati tagoló elemekkel, eltérő anyaghasználattal érjük el.

„G” NAPELEMPARK A HÁZ TETŐZETÉN

Épületünk számára előnytelen ha az eredeti héjazat csak töredékekben marad látható és a kiosztás nem igazodik a meglévő tetőablakokhoz. Az elrendezését tekintve egyenletes, szimmetrikus kiosztás alkalmazása javasolt úgy, hogy homlokzathoz tartozó tetőfelület aló és felső részén is legalább 1 méter széles be nem fedett sáv maradjon meg.

„H” TERJENGŐS ALAPRAJZÚ ÉPÜLET

Az amerikai típusú épületeknél alkalmazott alacsony hajlásszögű tető sokszor előnytelen formákat eredményez. ilyen tetőidom esetében törekedjünk az épület kompakt, kevésbé terjedős alaprajzú kialakítására, lehetőleg 30 foknál nagyobb hajlásszögű nyeregtetővel. A mediterrán tető valójában a kétszintes szabadonálló beépítések esetében ad arányos külső megjelenést.

8

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

A közterületen történő, illetve közterületről feltároló reklámozási tevékenységet közszeg arculatának megőrzése érdekében a városképi, közlekedési, vagyonbiztonsági, környezetvédelmi szempontok figyelembevételével szükséges szabályozni.

Fontos különbséget tenni az eltérő célú reklámozási tevékenységek között. Az épületek falán elhelyezett cégérek, cégtáblák az adott épületben folytatott tevékenység reklámozását szolgálják. Ezen reklámhordozót tartó berendezések elhelyezése nagyobb szabadságfokot élvez.

Az erre vonatkozó irányelvek az alábbiak:

- figyelembe kell venni a meglévő homlokzati architektúrát,
- a homlokzat színvilágához illeszkedő színek alkalmazandók, az élénk, telített és rikító színek kerülendők,
- üvegfelületre ragasztani, fóliázni nem lehet.
- A reklámfelirat a portál és az ereszpárkány közötti homlokzati sávban helyezhető el.
- Kerülendő a táblaszerű, címfestett reklámfelirat, helyette a dobozolt betűs felirat használata javasolt.
- Kerülendő a programozható LED-es fényűjság telepítése.

A reklámozási tevékenységek másik nagy csoportját azon reklámhordozót tartó berendezések elhelyezése adja, melyek nem a helyben folytatott tevékenységek reklámozását szolgálják. Ezek egységes megjelenése a cél. Az ilyen reklámozási tevékenységek esetében a külön elfogadott típusstervek alapján készítenő utasváró, kioszk, hirdetőoszlop, információs vagy más célú reklámhordozót tartó berendezések állhatnak rendelkezésre a település különböző, frekvenciált pontjain.

A portálok, kirakatok és feliratokat tartalmazó berendezések kialakítása során azokat építmény homlokzatával egységesen, annak struktúrájával, tagolásával összhangban javasolt kialakítani.

IMPRESSZUM

GYÓD KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Gyód honlapcíme:

Gyód emailcíme:

Gyód postai címe:

Telefon:

Polgármester:

polgarmester emailcíme:

Főépítész: Hajdu Csaba

főépítész emailcíme:

SZERKESZTETTE: Gáspár Róbert okl. településmérnök, Hajdu Csaba településtervező, főépítész

SZÖVEG: Gáspár Róbert okl. településmérnök

FOTÓ: Gáspár Róbert okl. településmérnök, Lechner Tudásközpont Településképi Arculati Kézikönyv egyeztető felület, internet

GRAFIKAI TERVEZÉS: Gáspár Róbert okl. településmérnök

GYÓD, 2017. DECEMBER